

Nedre Glommaregionen

Plangrunnlag 2009

Prosjektbeskrivelse

Tittel	Nedre Glommaregionen – plangrunnlag 2009
Prosjektleder	Torodd Hauger
Prosjektdeltagere	Torodd Hauger
Oppdragsgiver	Sarpsborg kommune v/ Anne Elisabeth Ramtvedt og Fredrikstad kommune v/ Hege Marie Edvardsen
Innhold	Rapporten presenterer planrelevant statistikk og prognoser for kommunene Sarpsborg, Fredrikstad og Hvaler, samt regionale sammenstillinger. Det er også foretatt sammenligninger med naboregionene, Østfold fylke og landet.
Emneord	Kommuneplan, Fredrikstad, Sarpsborg, Hvaler, Nedre Glommaregionen, statistikk, prognoser
Dato	28.9.2009.

ISBN: 978-82-91932-37-8

Trykket:
Hustrykkeriet,
Østfold fylkeskommune,
Postboks 220,
1702 Sarpsborg

Utgitt av Østfold analyse

Innledning

Dokumentet inneholder relevant statistikk til bruk i forbindelse med revidering av kommuneplanene i Sarpsborg og Fredrikstad kommuner. Statistikken bygger hovedsakelig på data fra SSB og materialet er tatt ut fra SSBs nettsider. I tillegg er det benyttet materiale fra KORTRA-rapporteringen. Befolkningsprognosene er beregnet ved bruk av statistikk- og prognosemodellen PANDA. Foretakstatistikken er hentet fra databasen til Ravninfo. Rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Sarpsborg og Fredrikstad kommuner.

Sarpsborg 28.9.2009

Innholdsfortegnelse

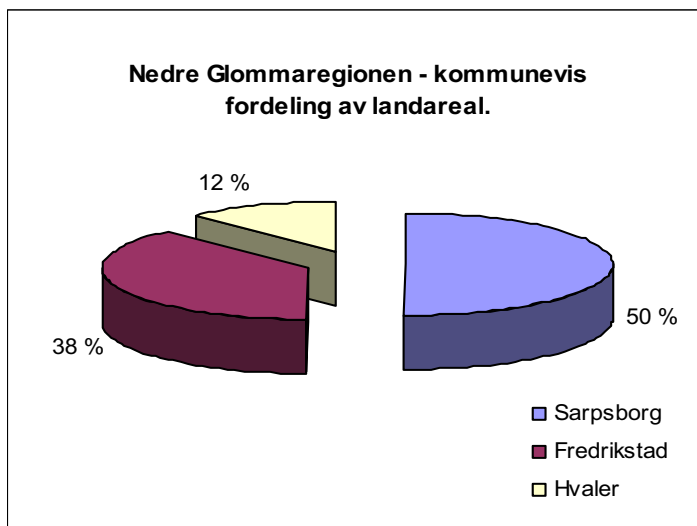
Prosjektbeskrivelse	1
Innledning.....	2
Innholdsfortegnelse	2
Arealressurser og arealbruk	3
Demografi.....	7
Befolkningsutviklingen 1950 - 1999	7
Befolkningsutviklingen etter 1999	8
Flyttemønster.....	10
Befolkningen – status 1.1.2008	13
Befolkningsprognoser	15
Prognosert "aldersbæreevne"	18
Prognosert "familieomsorgskoeffisient"	18
Boligbygging og boforhold.....	19
Arbeidspendling.....	21
Utviklingen de siste 10 årene.....	21
Arbeidspendlingsstrømmene	21
Arbeidsmarked og arbeidsstyrken.....	23
Arbeidsmarkedet i forhold til næringsområder, yrker og utdanningsnivå.....	25
Næringsstrukturen – utviklingstrekk.....	26
Næringsstrukturen per 1.1.2009.....	27
Utdanningsnivå - utviklingstrekk.....	29
Privat økonomi	31
Kommunebarometer.....	32
Levekårsindeksen	34
Miljø.....	35
Utslipp av klimagasser.....	35
Husholdningsavfall.....	36
Kommuneøkonomi	37
Behovsprofiler.....	37
Økonomiske utviklingstrekk etter 2000	38
Kommunenes inntekter og utgifter i 2008	40
Vedlegg 1: Innvandrerbefolkningen fordelt på landbakgrunn.....	42
Vedlegg 2: Arbeidspendlingen i kommunene.....	44
Vedlegg 3: Arbeidsmarkedsdata for kommunene	46
Vedlegg 4: Sysselsettingen i kommunene fordelt på bransjer, yrker og utdanning.....	47
Vedlegg 5: Sysselsettingen i kommunene fordelt på næringsgrupper	50
Vedlegg 6: Kommunevise befolkningsprognoser	52
Vedlegg 7: Sysselsettingen i Østfoldregionene prosentvis fordelt på ulike bransjer	53
Vedlegg 8: Utdrag fra bedriftsregisteret for Nedre Glomma-kommunene.....	54
Vedlegg 9: Kommunale tjenester – utvalgte nøkkeltall for driftsåret 2008	55

Arealressurser og arealbruk

Etter kommunesammenslåingen i 1992 ble befolkningstettheten i bykommunene Sarpsborg og Fredrikstad kommuner radikalt redusert. De nye storkommunene arvet utbyggingsmønsteret fra før kommunesammenslåingen. Dagens utbyggingsmønster er fremdeles relativt spredt og fragmentert, og flere tidligere kommunesentra er bydelssentra. Andel bosatt i tettsteder er 91,1 % i Sarpsborg, 91,2 % i Fredrikstad og 41,7 % i Hvaler. Antall dekar pr innbygger i tettstedene er 0,73 i Sarpsborg, 0,66 i Fredrikstad og 1,13 i Hvaler. Til sammenlikning har Moss 0,46 da per innbygger i tettstedene og Drammen 0,41.

Regionen har samlet sett 11.455 fritidsboliger. Ca 37 % av fritidsboligene ligger på Hvaler som gir nærmere 50 fritidsboliger per km².

Land- og ferskvannsareal (km ²)				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glomma-regionen
Landareal	380,39	285,86	89,50	755,75
Ferskvann	25,29	2,29	0,06	27,64
Totalt areal	405,68	288,15	89,56	783,39

Nedre Glommaregionen - befolkningstetthet 2008				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glomma-regionen
Da. landareal per innb.	7,35	3,93	22,39	5,88
Da. landareal per innbygger i tettstedene	0,73	0,66	1,13	0,69

Når det gjelder arealbruken, så er det store forskjeller mellom kommunene i regionen. I regionen er andelen jordbruksareal i drift tilnærmet lik "Østfoldgjennomsnittet" og utgjør 19,8 % av landarealet. Tettstedene opptar 10,6 % av landarealet, mens Østfoldgjennomsnittet ligger på ca 4 %.

Det store antallet fritidsboliger legger beslag på betydelig arealer, spesielt langs kystsonen. Nærmere 60 % av strandarealet er ikke tilgjengelig for allmennheten. En lang kystlinje (ca 100 mil) bidrar dessuten til at store kystarealer (100 meters beltet) er underlagt utbyggingsrestriksjoner.

Ca 3 % av landarealet er underlagt statlig vern.

Ser vi bort i fra hytteeiendommer, spredt bebyggelse og militære arealer, så er 33,4 % av landarealet i Nedre Glomma regionen disponert – dvs til jordbruk, tettsteder og vern.

I løpet av de 9 siste årene (2000-2008) er jordbruksarealet i gjennomsnitt per år blitt redusert med 191 da. i Sarpsborg, 288 da. i Fredrikstad og med 24 da. i Hvaler. Det foreligger ikke data på hvor stor andel av nedgangen som skyldes omdisponering til utbyggingsformål eller som følge av nedleggelse av jordbruksdriften. Tettstedsarealet er i samme periode økt med henholdsvis 238, 271 og 5 da per år i gjennomsnitt.

Jordbruksareal i drift (km2) - Utviklingstrekk 2000-2008.									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Sarpsborg	80,89	81,60	80,57	80,66	80,27	80,11	80,74	80,42	79,16
Fredrikstad	69,41	69,63	70,17	68,91	69,24	68,18	66,22	66,77	66,82
Hvaler	3,66	3,47	3,47	3,35	3,28	3,39	3,40	3,47	3,44

Tettstedsareal (km2) - Utviklingstrekk 2000-2008									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Sarpsborg	32,32	32,80	33,01	33,07	33,06	33,61	34,10	34,45	34,47
Fredrikstad	41,04	41,63	42,01	41,61	41,60	42,46	42,84	43,21	43,48
Hvaler	1,84	1,87	1,88	1,90	1,89	1,89	1,89	1,89	1,89

Arealressurser og arealbruk (km2) 2008				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glommaregionen
Produktivt skogareal	187,00	94,40	17,40	298,80
Jordbruksareal i drift	79,20	66,80	3,40	149,40
Tettstedsareal	34,50	43,50	1,90	79,90
Arealer under statlig vern	2,28	4,39	16,25	22,92
Annet areal	77,42	76,81	50,55	204,78
Sum landareal	380,40	285,90	89,50	755,80

Arealressurser og arealbruk (%) 2008				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glommaregionen
Produktivt skogareal	49,2 %	33,0 %	19,4 %	39,5 %
Jordbruksareal i drift	20,8 %	23,4 %	3,8 %	19,8 %
Tettstedsareal	9,1 %	15,2 %	2,1 %	10,6 %
Arealer under statlig vern	0,6 %	1,5 %	18,2 %	3,0 %
Annet areal	20,4 %	26,9 %	56,5 %	27,1 %

Annet areal: Områder med hyttebebyggelse, militære områder, områder med spredt bebyggelse, impediment og uproduktiv skog.

Nedre Glommaregionen - Arealbruk innenfor tettstedene - 2005 (%)				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glommaregionen
Småhusområde	36,88 %	40,42 %	34,38 %	38,74 %
Rekkehusområde	2,48 %	2,67 %	0,52 %	2,53 %
Blokkbebyggelse	0,73 %	0,77 %	0,00 %	0,73 %
Fritidsbebyggelse	1,30 %	0,65 %	4,69 %	1,03 %
Større garasjeanlegg	2,36 %	2,43 %	3,65 %	2,43 %
Blandet bolig og næring	0,09 %	0,07 %	0,00 %	0,08 %
Industri	4,84 %	6,23 %	1,56 %	5,51 %
Forretning	1,69 %	1,73 %	0,52 %	1,68 %
Offentlig forvaltning	0,21 %	0,05 %	0,00 %	0,12 %
Undervisning	0,91 %	1,03 %	2,08 %	1,01 %
Helse og sosiale tjenester	0,51 %	0,43 %	0,00 %	0,46 %
Idrettsområde	0,85 %	0,82 %	1,04 %	0,84 %
Transport	3,30 %	1,90 %	1,04 %	2,48 %
Bygg og anlegg	0,18 %	0,02 %	0,00 %	0,09 %
Primærnæring	11,28 %	10,36 %	6,25 %	10,65 %
Gravplass/kirkegård	0,42 %	0,58 %	0,52 %	0,51 %
Skog	11,82 %	8,54 %	19,79 %	10,24 %
Vann	2,18 %	2,21 %	0,00 %	2,14 %
Bebygd uspesifisert	0,70 %	0,94 %	0,00 %	0,81 %
Uklassifisert	17,29 %	18,15 %	23,96 %	17,93 %

Nedre Glommaregionen - kystlinje (km)				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glommaregionen
Kystlinje fastland	63,8	177,3	0	241,1
Kystlinje øyer	34,9	240,4	506,8	782,1

Nedre Glommaregionen - bruken av strandsonen 2009				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glommaregionen
Total strandsonereale (da)	6589	13992	17964	38545
Tilgjengelig strandsonereale (da)	1232	4839	6939	13010
Bygningsnært areal < 50m (da)	2469	5092	6365	13926
Fysisk utilgjengelig areal (bratthet >10 grader) (da)	2090	2742	4053	8885
Dyrket mark (da)	798	1279	550	2627
Veiareal (Europavei, riksvei) (da)	0	40	56	96
Andel kystlinje innen 100 m fra bygninger (%)	71,5	37,7	37,2	40,7
Bygninger i strandsona (ant.)	2798	4453	3756	11007

Strandsonereale: Arealer i 100 meters beltet minus arealer som er regulert til utbyggingsformål eller som ligger innenfor byer og tettsteder.

Nedre Glommaregionen - Fritidsbygninger - 2008				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glommaregionen
Antall fritidsbygninger	2739	4423	4293	11455
Antall fritidsbygninger per km²	7,2	15,47	47,97	25,5

Nedre Glommaregionen - Disponert landareal (km2) - 2008. NB: Hytteeiendommer, spredt bebyggelse og militære eiendommer er ikke med.

	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glommaregionen
Jordbruksareal i drift	79,20	66,80	3,40	149,40
Tettstedsareal	34,50	43,50	1,90	79,90
Arealer under statlig vern	2,28	4,39	16,25	22,92
Sum disponert areal	115,98	114,69	21,55	252,22
Disp. areal i % av tot. landareal	30,5 %	40,1 %	24,1 %	33,4 %

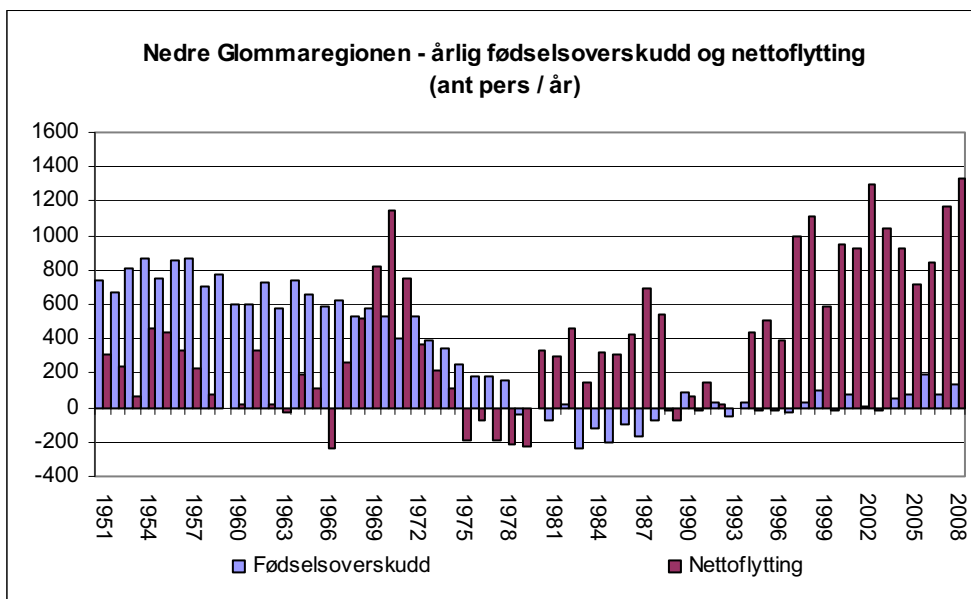
Demografi

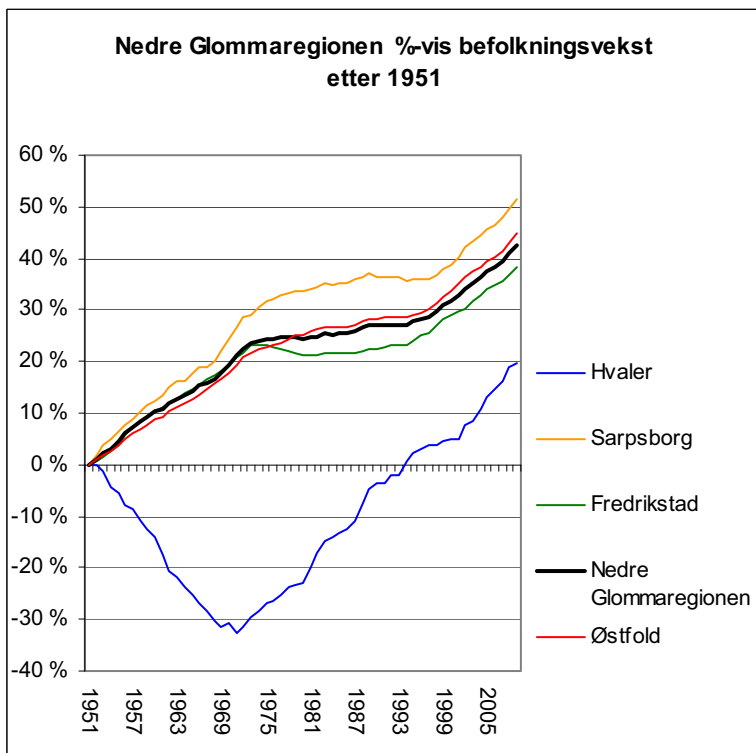
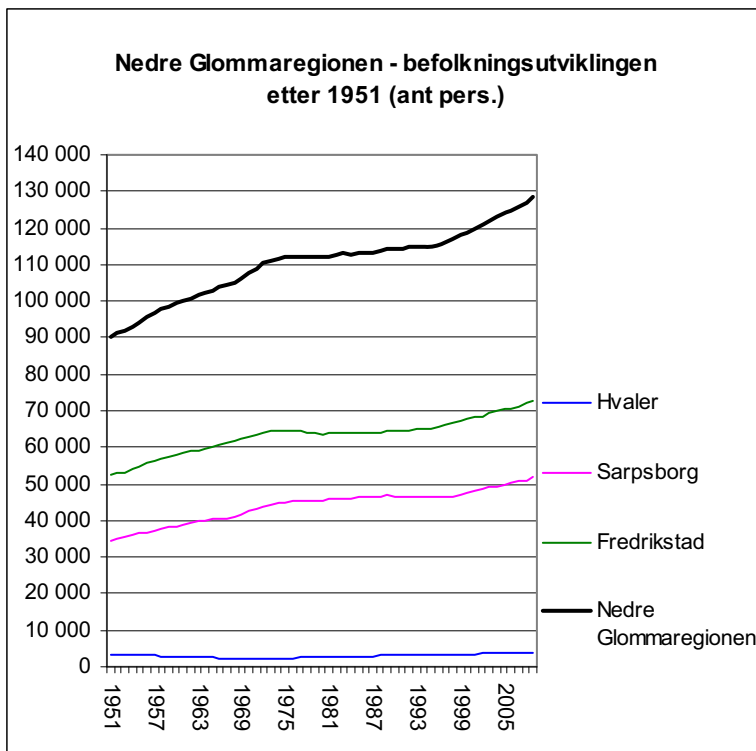
Befolkningsutviklingen 1950 - 1999

Befolkningsutviklingen i årene etter 1950 og frem til 1970 var preget av - som i landet for øvrig - store fødselsoverskudd (differansen mellom fødte og døde). På 70-tallet falt fødselsoverskuddet raskt som følge av bedre familieplanlegging og kvinnes inntog i arbeidslivet. Fødselsoverskuddet har så holdt seg meget lavt – og i en periode på 80-tallet var det sågar negativt.

Det var en kraftig vekst i nettotilflyttingen på slutten av 60- og begynnelsen av 70-tallet som følge av stor sysselsettingsvekst og boligbygging. Etter en periode med moderat til liten befolkningsvekst fra midten av 70-tallet til midten av 90-tallet, har nettotilflyttingen til regionen vært gjennomgående høy.

Befolkningsutviklingen etter krigen har i grove trekk vært den samme i Sarpsborg og Fredrikstad – dog noe sterkere vekst i Sarpsborg. Hvaler hadde derimot en markert nedgang i folketallet fram til syttitallet. Stor satsing på boligbygging snudde denne utviklingen og kommunen hadde i perioden fra 1970 til midten av 90-tallet en sterkere vekst enn nabokommunene. Befolkningsveksten har i stor grad vært pendlingsbasert.

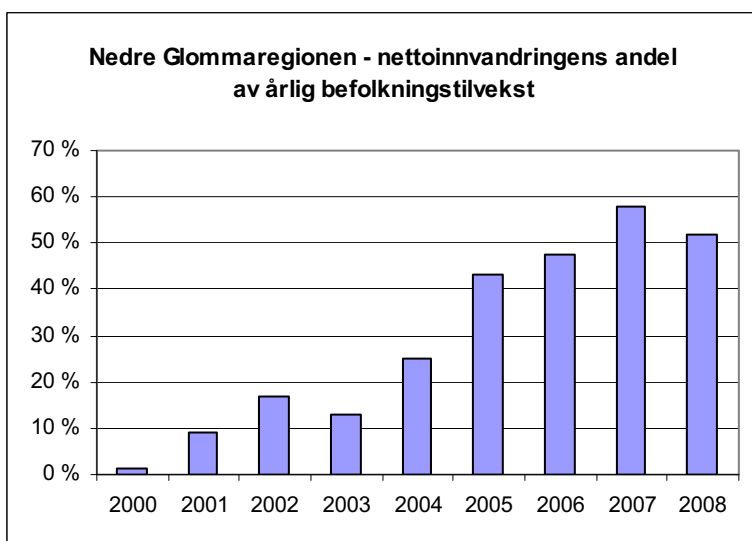
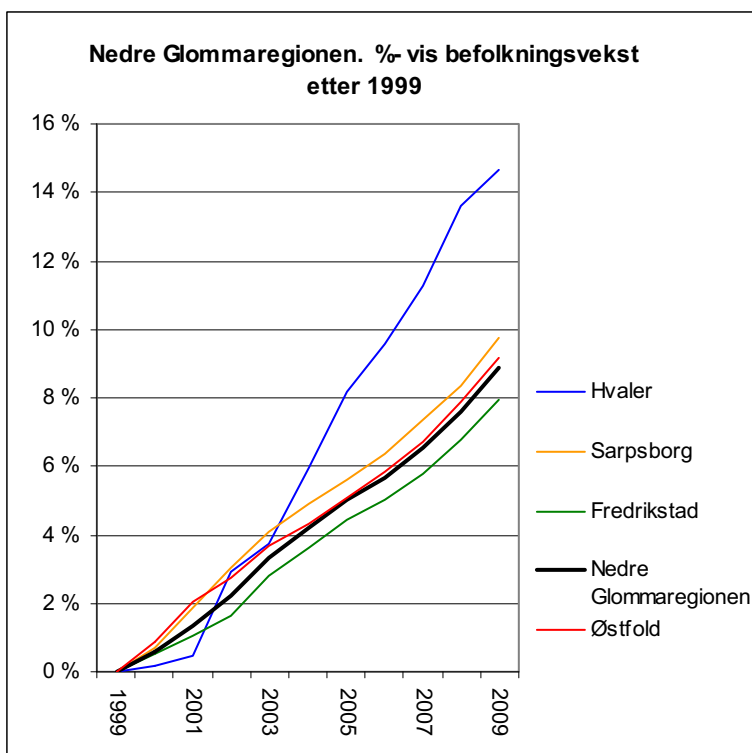
Befolkningsutviklingen etter 1999

Befolkningsveksten i regionen har de siste 10 årene vært høyere enn noen gang i etterkrigsperioden. For regionen som helhet har befolkningsveksten vært i samme størrelsesorden som for Østfold. Flyttingen til Nedre Glommaregionen er mindre pendlingsbasert enn for eksempel tilflyttingen til Mosse- og Indre Østfoldregionen. (jf. kap.

om arbeidspending). Dette antas å ha sammenheng med større reiseavstand til arbeidsmarkedet i hovedstadsregionen.

Det har vært en kraftig vekst i nettoinnvandringen direkte fra utlandet etter 2004. Denne veksten skyldes stor arbeidsinnvandring (personer fra EU-land som har registrert seg for arbeidsopphold på mer enn 6 måneder), personer som kommer til landet som følge av familiegjenforening, samt studenter. To tredeler av arbeidsinnvandrerne til landet i 2008 kom fra de nye EU-landene i Øst-Europa, og to tredeler av disse igjen kom fra Polen. Vi har ikke kommunevise data på årlig innvandring fordelt på opphavsland. NB: Asylsøkere blir ikke registrert som bosatte. Flyktninger med oppholdstillatelse registreres som innenlandsflyttere når de kommer fra mottak eller fra annen kommune.

Kommunevis fordeling av innvandrerbefolkningen fordelt på opprinnelsesbakgrunn er vist i vedlegg 1.

Sarpsborg - årlig folketilvekst fordelt på flyttinger og fødselsvoerskudd 1999-2008										
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Fødte	563	507	580	563	561	509	547	562	585	627
Døde	509	525	503	522	550	527	516	464	539	480
Fødselsvoerskudd	54	-18	77	41	11	-18	31	98	46	147
Innvandring	231	216	222	288	306	331	412	489	615	621
Utvandring	174	186	209	249	217	247	182	231	283	295
Netto innvandring	57	30	13	39	89	84	230	258	332	326
Innflytting (innenlandsk)	1517	1791	1832	1912	1804	1910	1780	1796	1909	1861
Utflytting (innenlandsk)	1311	1268	1355	1499	1496	1645	1683	1664	1819	1675
Netto innflytting (innenlandsk)	206	523	477	413	308	265	97	132	90	186
Folketilvekst	317	535	567	493	408	331	362	478	460	670

Fredrikstad - årlig folketilvekst fordelt på flyttinger og fødselsvoerskudd 1999-2008										
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Fødte	786	814	746	764	750	769	773	779	785	739
Døde	757	793	744	800	764	698	729	689	753	746
Fødselsvoerskudd	29	21	2	-36	-14	71	44	90	32	-7
Innvandring	312	307	322	451	360	412	409	462	659	715
Utvandring	279	315	260	280	303	254	299	228	287	276
Netto innvandring	33	-8	62	171	57	158	110	234	372	439
Innflytting (innenlandsk)	2199	2410	2404	2600	2633	2566	2535	2423	2654	2652
Utflytting (innenlandsk)	1917	2032	2120	1977	2113	2245	2306	2243	2373	2316
Netto innflytting (innenlandsk)	282	378	284	623	520	321	229	180	281	336
Folketilvekst	344	391	348	758	563	550	373	506	679	784

Hvaler - årlig folketilvekst fordelt på flyttinger og fødselsvoerskudd 1999-2008										
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Fødte	38	29	25	24	32	24	34	38	27	26
Døde	32	51	32	31	44	36	35	32	34	36
Fødselsvoerskudd	6	-22	-7	-7	-12	-12	-1	6	-7	-10
Innvandring	13	11	28	17	8	10	7	10	22	13
Utvandring	19	20	12	8	16	9	8	6	17	5
Netto innvandring	-6	-9	16	9	-8	1	-1	4	5	8
Innflytting (innenlandsk)	235	226	262	234	275	261	254	238	268	214
Utflytting (innenlandsk)	222	183	185	201	178	169	204	197	184	177
Netto innflytting (innenlandsk)	13	43	77	33	97	92	50	41	84	37
Folketilvekst	13	12	86	35	77	81	48	59	81	37

Flyttemønster

Til grunn for beskrivelsen er lagt summen av flyttebevegelser de siste 5 årene (2004-2008).

Flyttingen mellom kommunene i Nedre Glommaregionen (internflyttingen) er stor. Under den siste 5 års perioden flyttet gjennomsnittlig 1423 personer årlig mellom de tre kommunene og dette utgjør ca 16 % av den totale flyttingen. Internflyttingen var negativ for Fredrikstad (-194 personer i gjennomsnitt per år) – det vil si at det flyttet flere ut til de andre regionkommunene enn inn. Sarpsborg og Hvaler hadde en intern nettoutflytting på henholdsvis +135 og +19 personer i årsgjennomsnitt i perioden.

En av fire utflyttere fra Nedre Glommaregionen flyttet til Oslo. Sammenholder vi med innflyttingen, så er nettoutflyttingen til / fra Oslo likevel negativ. Det betyr at det er flere som

flytter fra regionen til Oslo enn motsatt. Dette kan ikke forklares med stor utflytting av studenter, slik det er bl.a. i Mosse – og Indre Østfoldregionen. Tilflyttingen av studenter til høyskolene i Sarpsborg og Fredrikstad ”kompenserer” for ungdom som reiser ut fra regionen for å studere. Dette betyr at det i perioden var en nettoutflytting av voksne til hovedstaden – eventuelt med barn. Det er grunn til å anta at utflyttingen til dels var arbeidsmotivert.

Ser vi kommunevis på den innenlandske tilflyttingen (eksklusive internflyttingen), så var det Hvaler og Fredrikstad som hadde størst andel tilflyttere fra Oslo – henholdsvis 25,7 % og 20,1 %. Det var også stor andel av tilflytterne som kom fra Akershus til disse to kommunene. Sarpsborg hadde derimot størst andel tilflyttere fra de andre tre Østfoldregionene.

Nettolflyttingen over riksgrensen til Nedre Glommaregionen utgjorde i gjennomsnitt +512 personer per år under den siste femårsperioden. Det vil si at omtrent halvparten av den totale nettolflyttingen (innenlands + utenlands flytting) til regionen skyltes nettolflytting fra utlandet (hovedsakelig arbeids inn- og utvandring og familiegjenforening).

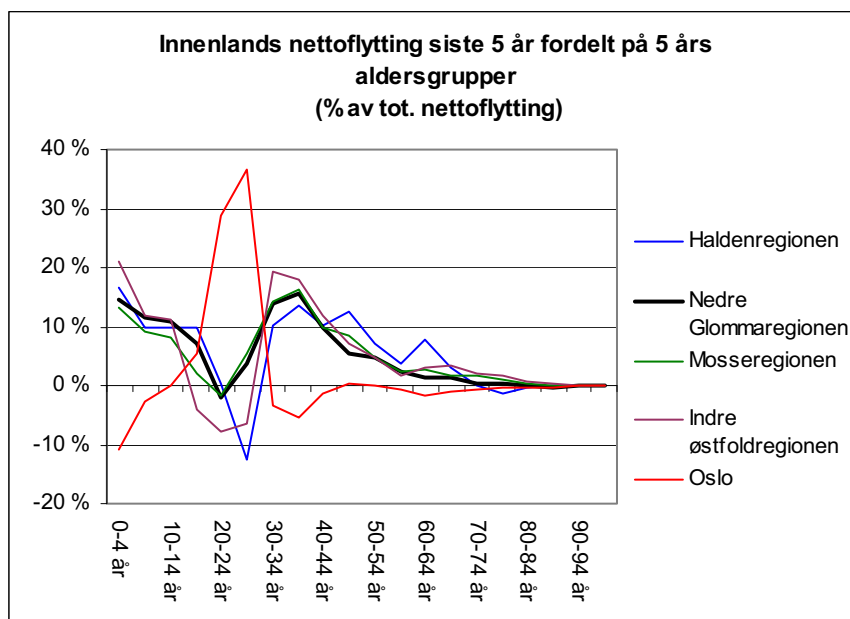
Nettolflyttingen fordelt på alder forteller oss hvordan flyttingen påvirker alderssammensetningen i befolkningen. De mest mobile gruppene er unge familier med barn. I Nedre Glomma er innflytting betydelig større enn utflytting for aldersgruppen 0-10 år og 30-40 år. Når det gjelder unge voksne (20-25 år) så var nettolflyttingen omtrent null for Sarpsborg og Fredrikstad (som følge av tilflyttingen av studenter), men klart negativ for Hvaler. Størst er tilflyttingen av personer i alderen 30-40 år. Dette er de siste årene forsterket som følge av arbeidsinnvandringen som i hovedsak består av personer i denne aldersgruppen. Det er verd å merke seg den relativt store netto innflyttingen av personer i alderen 40-60 år til Hvaler. Se figurene på side 12 og 13.

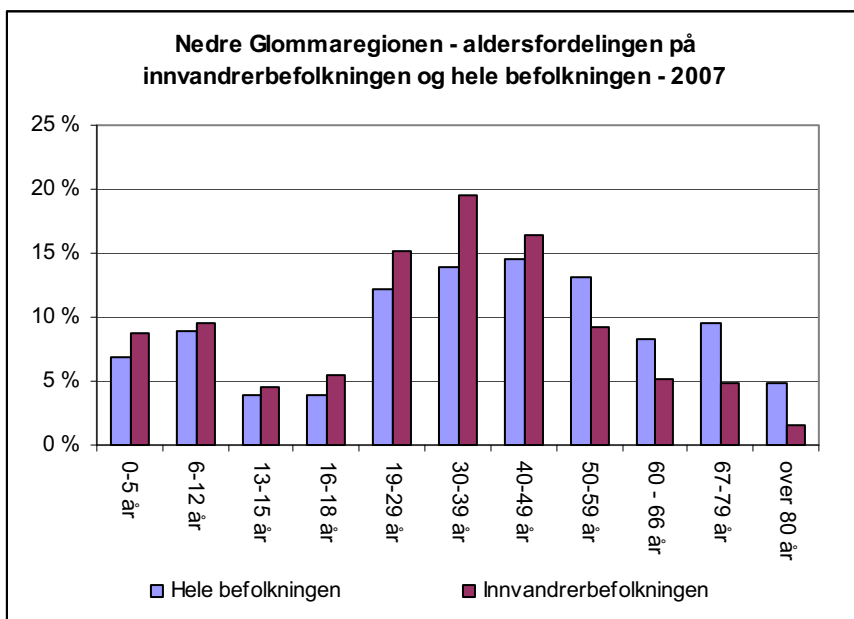
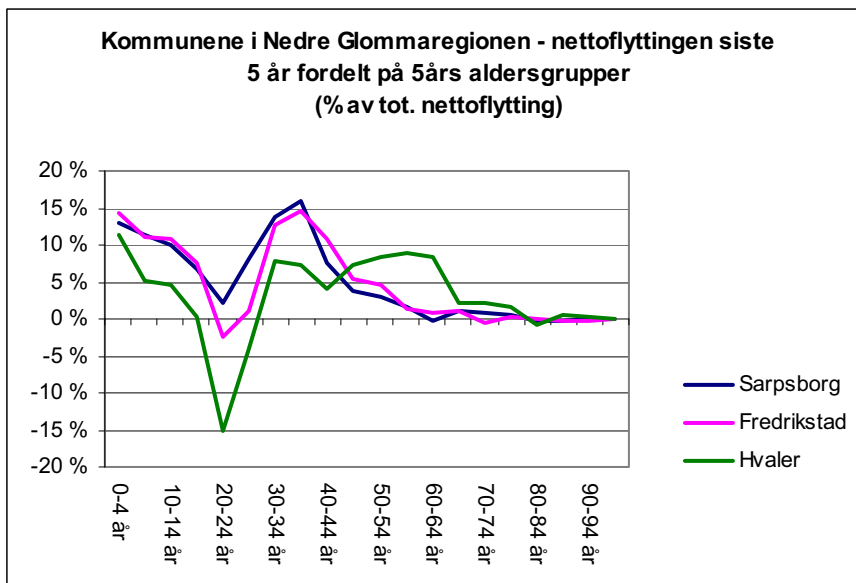
Aldersfordelingen i innvandrerbefolkningen skiller seg fra befolkningen som helhet ved høyere andel av befolkningen i aldersgruppen 0-40 år. Spesielt stor er forskjellen i aldersgruppen 20-40 år. En stadig økende andel innvandrere i befolkningen bidrar med andre ord til å dempe demografiske effekter som følge av ”aldringen” i den etnisk norske befolkningen.

Flytting mellom kommunene i Nedre Glommaregionen (årlig gjennomsnitt de siste 5 årene) - ant personer				
		Til		
		Fredrikstad	Sarpsborg	Hvaler
Fra	Fredrikstad		614	118
	Sarpsborg	562		15
	Hvaler	16	98	

Nedre Glommaregionen - gjennomsnittlig årlig flytting for de siste 5 årene (ant pers.)			
	Innflytting	Utflytting	Nettolflytting
Haldenregionen	220	238	-17
Mosseregionen	383	353	30
Indre Østfold regionen	286	264	22
Akershus	357	298	59
Oslo	591	709	-119
Resten av landet	1404	894	510
Sum innenlandsflytting	3241	2756	485
Sum utenlandsflytting	1037	525	512
Sum innenlands- og utenlandsflytting	4278	3281	997

Innenlands tilflytting (ekskl. internt i Nedre Glommaregionen) %-vis fordelt på fraflyttingsregioner / fylker (siste 5 år)			
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Haldenregionen	9,4 %	5,3 %	4,4 %
Mosseregionen	12,4 %	11,7 %	7,6 %
Indre Østfold regionen	12,6 %	6,4 %	9,0 %
Akershus	10,4 %	11,0 %	18,8 %
Oslo	14,7 %	20,1 %	25,7 %
Hedmark	3,0 %	2,9 %	2,3 %
Oppland	2,7 %	3,1 %	2,1 %
Buskerud	3,1 %	3,1 %	2,6 %
Vestfold	2,6 %	3,5 %	2,1 %
Telemark	1,8 %	2,0 %	1,1 %
Aust-Agder	1,1 %	1,4 %	1,8 %
Vest-Agder	1,4 %	1,6 %	2,3 %
Rogaland	3,6 %	3,3 %	2,3 %
Hordaland	4,5 %	4,7 %	1,9 %
Sogn og Fjordane	1,8 %	1,8 %	0,9 %
Møre og Romsdal	2,6 %	4,1 %	2,8 %
Sør-Trøndelag	3,0 %	3,9 %	1,2 %
Nord-Trøndelag	1,0 %	1,1 %	1,8 %
Nordland	3,7 %	3,4 %	3,3 %
Troms	2,8 %	3,5 %	3,5 %
Finnmark	1,9 %	2,2 %	2,5 %

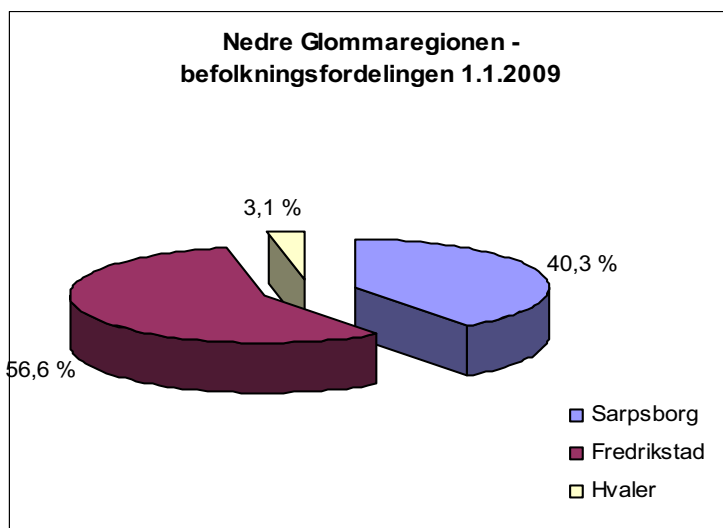
Befolkningen – status 1.1.2008

Befolkningen i Nedre Glommaregionen utgjør 2,7 % av landets befolkning og 47,8 % av Østfoldbefolkningen.

Når det gjelder alderssammensetningen i regionen, så ligger andelen under 40 år noe lavere enn landsgjennomsnittet, men noe høyere for aldersgruppene over. Ser vi på forskjellene mellom kommune i regionen, så har Hvaler en lavere andel barn, ungdom og unge voksne enn de to bykommunene. Hvaler har derimot en større andel av befolkningen i

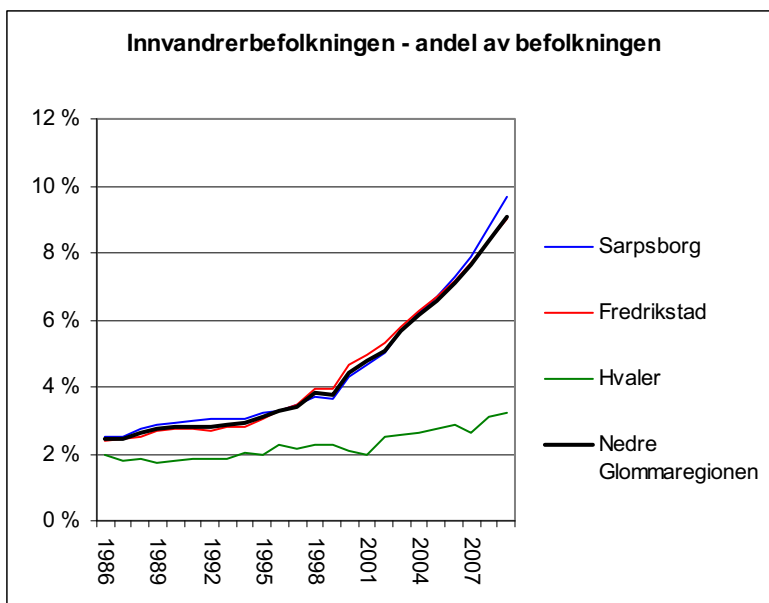
aldersgruppen 50-65 år. Dette har trolig sammenheng med relativt stor innflytting av mennesker i denne aldersgruppen.

Andelen innvandrere og norskfødte med to innvandrerforeldre var per 1.1.2009 på 10,59 % for hele landet – og for Østfold på 10,60 %. I Fredrikstad og Sarpsborg var andelen henholdsvis på 10,86 og 11,66 %, mens innvandrerandelen i Hvaler var på bare 3,45 %.

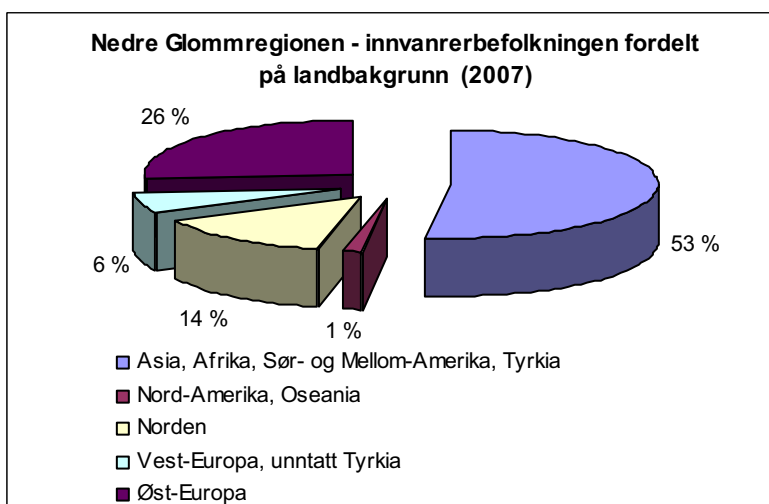

Nedre Glommaregionen - folketall 1.1.2009			
Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glommaregionen
51723	72760	3998	128481

Nedre Glommaregionen - aldersfordelingen - 1.1.2009						
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glommaregionen	Hele landet	Østfold
0-5 år	7,0 %	6,8 %	5,9 %	6,8 %	7,4 %	6,9 %
6-12 år	8,9 %	8,8 %	7,9 %	8,8 %	8,9 %	8,9 %
13-15 år	3,9 %	4,0 %	3,9 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %
16-19 år	5,0 %	5,3 %	4,7 %	5,2 %	5,3 %	5,3 %
20-24 år	5,8 %	5,5 %	4,9 %	5,6 %	6,1 %	5,6 %
25-29 år	5,8 %	5,2 %	3,3 %	5,4 %	6,3 %	5,3 %
30-34 år	6,4 %	6,1 %	5,3 %	6,2 %	6,7 %	6,1 %
35-39 år	7,6 %	7,5 %	6,2 %	7,5 %	7,5 %	7,4 %
40-44 år	7,4 %	7,8 %	6,6 %	7,6 %	7,5 %	7,7 %
45-49 år	6,9 %	7,1 %	7,2 %	7,0 %	6,8 %	7,0 %
50-54 år	6,5 %	7,0 %	9,2 %	6,9 %	6,6 %	6,7 %
55-59 år	6,1 %	6,3 %	8,7 %	6,3 %	6,1 %	6,4 %
60-64 år	6,8 %	6,5 %	10,1 %	6,7 %	6,0 %	6,8 %
65-69 år	4,4 %	4,4 %	4,8 %	4,4 %	4,1 %	4,4 %
70-74 år	3,6 %	3,8 %	4,2 %	3,7 %	3,2 %	3,6 %
75-79 år	3,2 %	3,1 %	2,8 %	3,1 %	2,8 %	3,1 %
80-84 år	2,4 %	2,6 %	2,5 %	2,5 %	2,3 %	2,5 %
85-89 år	1,6 %	1,6 %	1,2 %	1,6 %	1,5 %	1,6 %
over 90 år	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %

NB: ekskl. norskfødte av to innvandererforeldre.

NB: Inkl. norskfødte med innvandererforeldre

Se også oversikten over innvandringsbefolkningen i kommunene fordelt på landbakgrunn, norskfødte med innvandererforeldre m.m. i vedlegg 1. Her er det også presentert gjennomsnittlig botid blant innvandrere fordelt på opphavsted og andelen sysselsatte i aldersgruppen 25-54 år.

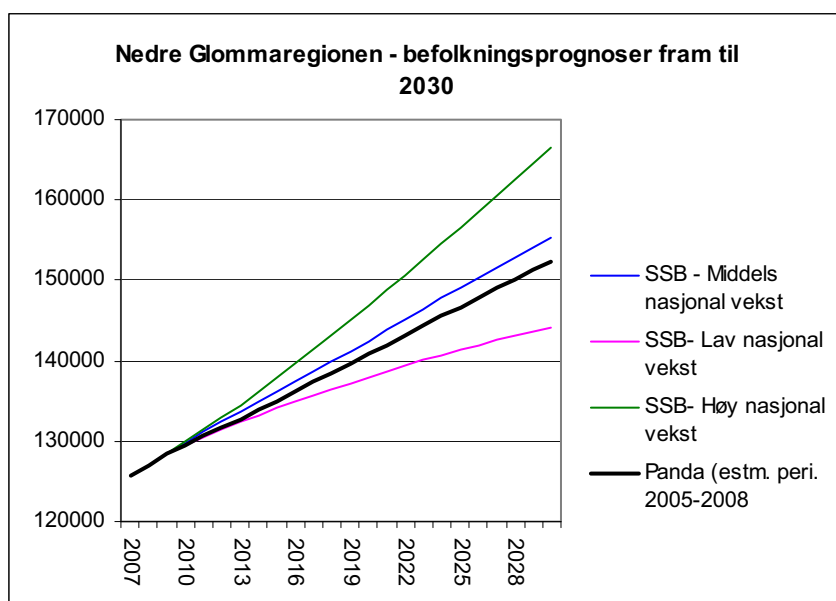
Befolkningsprognoser

Det er presentert befolkningsprognoser beregnet av SSB - hvor det i beregningsmodellen er lagt inn ulike forutsetninger når det gjelder forventninger om nasjonal vekst. SSB har benyttet årene 2004, 2005 og 2006 som grunnlag for sine beregninger. I tillegg har vi beregnet befolkningsutviklingen ved bruk av PANDA-modellen. Her har vi valgt å benytte demografiske data for perioden 2005-2008 som modelleringsgrunnlag (estimeringsperiode). Prognosealternativene er dermed ikke direkte sammenlignbare.

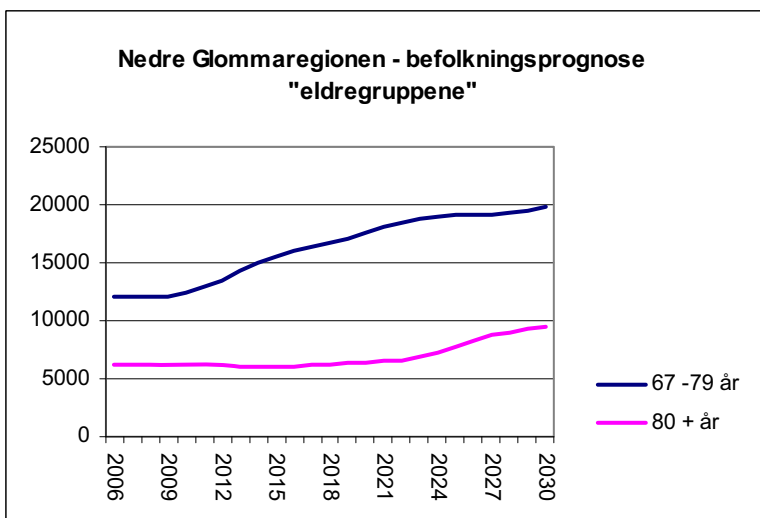
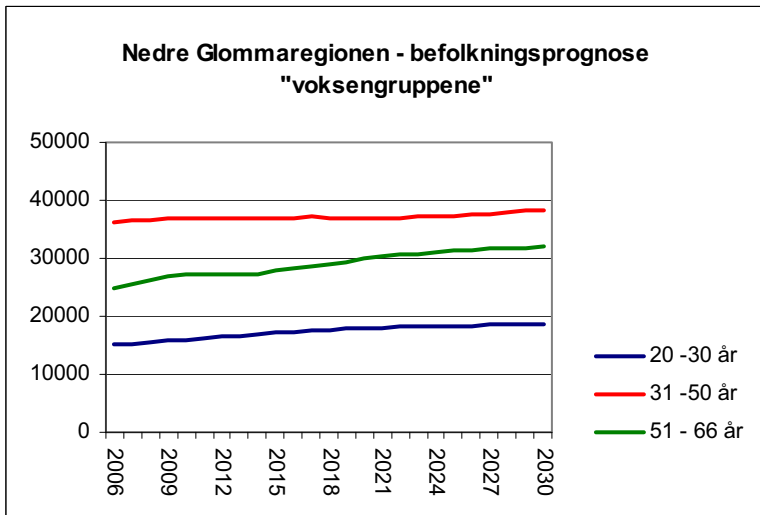
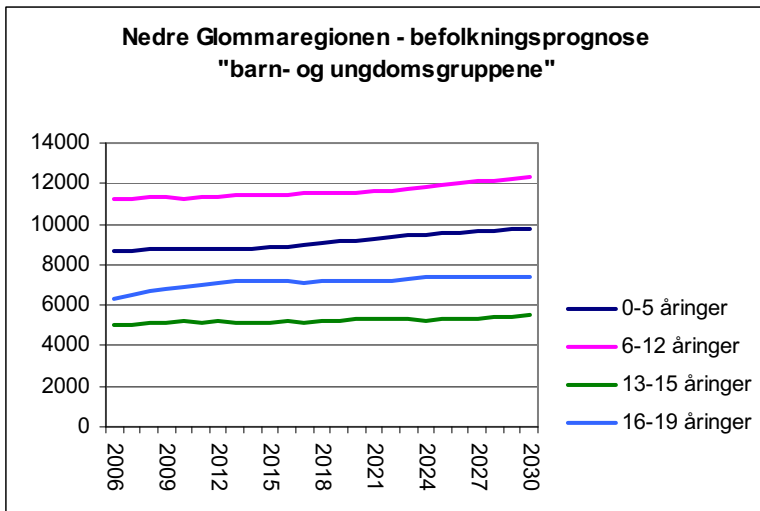
Det er grunn til å påpeke at befolkningsveksten de siste årene har sammenheng med stor netto innvandring. Dette blir videreført i prognosene. Da finanskrisen trolig vil føre til et svekket arbeidsmarked, vil arbeidsinnvandringen trolig avta i årene som kommer. Det er derfor grunn til å anta at prognosene de nærmeste årene ligger noe for høyt.

Vi vil anbefale at prognosene modellert i PANDA blir benyttet. Disse prognosene bygger på noe lengre estimeringsperiode enn det SSB benytter – og mer oppdaterte befolkningsdata. Ved prognoseberegningen for ulike aldersgrupper er PANDA-modellen blitt benyttet.

PANDA-prognosemodell - valgte modellforutsetninger		
	Estimeringsår/ periode	Modellstyring
Sivilstandsrate	1997	
Fødte	2005-2008	regionavstemming
Døde	2005-2008	regionavstemming
Flytterater	2005-2008	regionavstemming
Modellstyring		Målstyring region og kommuner
Målstyring		Nettoflytting

Nedre Glommaregionen - befolkningsprognose fram til 2030 (PANDA-modellen)						
	2009	2010	2015	2020	2025	2030
0-5 åringer	8778	8765	8773	9127	9484	9741
6-12 åringer	11344	11331	11431	11537	11829	12255
13-15 åringer	5093	5118	5173	5211	5270	5434
16-19 åringer	6663	6851	7162	7193	7362	7394
20 -30 år	15567	15693	16907	17820	18221	18596
31 -50 år	36651	36750	37051	37000	37215	38192
51 - 66 år	26217	26738	27395	29443	31087	31868
67 -79 år	11986	12109	15057	17117	18974	19533
80 + år	6182	6195	6071	6345	7275	9278
Total folkemengde	128481	129550	135020	140793	146717	152291

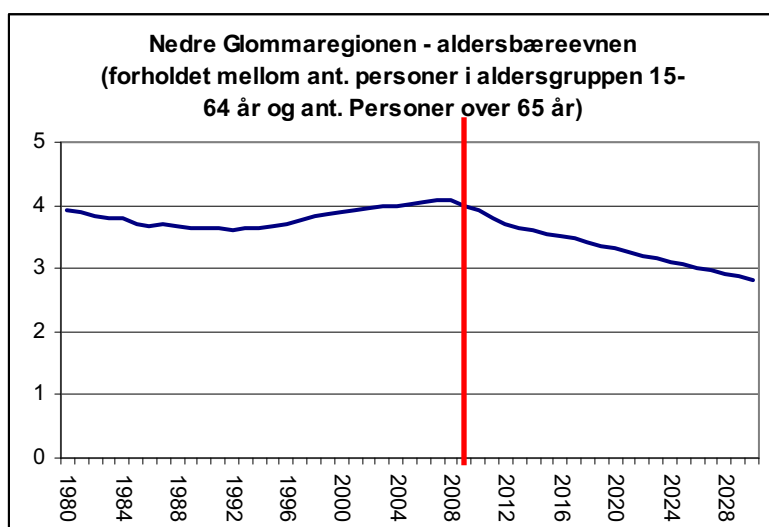

Kommunevise prognoser er vist i vedlegg 6.

Prognosert "aldersbæreevne".

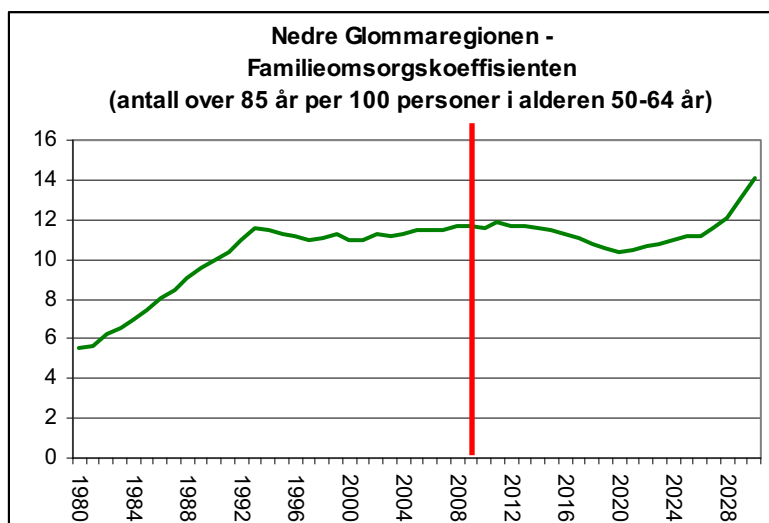
Internasjonalt benyttes ofte forholdet mellom antall personer i alderen (15-64 år) og antallet personer over 65 år som et uttrykk for "aldersbæreevnen". Med andre ord hvor mange yrkesaktive i forhold til pensjonerte. Legger vi til grunn befolkningsprognosen, så ser vi at det i årene som kommer vil det bli stadig færre yrkesaktive i forhold til alderspensjonerte. Den prognoserte utviklingen for Nedre Glommaregionen følger i hovedtrekk utviklingen på landsbasis.

Nedgangen i "aldersbæreevnen" betyr at det blir færre som er i produktivt arbeide og som betaler inntektsskatt - i forhold til mennesker med alderspensjon. Dersom inntektsskattenivået holdes uforandret, vil dette bety at kommunene i stadig større grad blir avhengig av en vekst i statlige overføringer (rammetilskudd og andre statlige overføringer).

Prognosert "familieomsorgskoeffisient".

Familieomsorgskoeffisienten er uttrykk for i hvilken grad vi har nære pårørende som kan påta seg omsorgoppgaver for sine eldre foreldre. Etter 2020 vil omsorgskoeffisienten øke raskt – samtidig som antallet over 80 år vil øke eksponentielt. Dette vil bidra til å forsterke behovet for kommunale pleie- og omsorgstjenester.

Boligbygging og boforhold

Boligbyggingen i Nedre Glommaregionen har i perioden 2000-2008 ligget i gjennomsnitt på 546 enheter per år. Dette gir i denne perioden en befolkningsvekst på 1,8 personer per ny boenhet.

Fordelingen av boligmassen på bygningstyper varierer mye mellom kommunene. På Hvaler dominerer eneboligene, som utgjør hele 83 % av boligmassen. Tilsvarende tall for Sarpsborg og Fredrikstad er ca 53 %. I Sarpsborg og Fredrikstad utgjør boenheter i boligblokk og rekkehus / kjedehus ca 30 % av boligmassen.

Det er relativt store forskjeller i boligprisene innen regionen. På eneboliger ligger m2-prisen per BOA 3000-4000 kr høyere på Hvaler enn i de to bykommunene. Prisnivået på leiligheter er høyere i Fredrikstad enn i Sarpsborg.

Nedre Glommaregionen - fullførte boliger per år.										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Gj.snitt i perioden
Sarpsborg	212	231	209	213	319	313	212	245	122	231
Fredrikstad	139	322	210	325	371	334	239	273	370	287
Hvaler	18	11	13	29	43	23	62	30	29	29
Nedre Glommaregionen	369	564	432	567	733	670	513	548	521	546

Nedre Glommaregionen - antall boliger (beboede og ubebodde) fordelt på bygningstyper (2009)			
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Enebolig	12669	17757	1631
Tomannsbolig	3214	4708	111
Rekkehus, kjedehus og andre småhus	3029	4713	91
Boligblokk	3843	4530	38
Bygning for bofellesskap	294	368	0
Andre bygningstyper	645	964	93
Total boligmasse	23694	33040	1964

Andre bygningstyper inkluderer i hovedsak boliger i garasjer, næringsbygninger og andre bygningstyper som ikke er boligbygninger

Nedre Glommaregionen - boligmassens %-vise fordeling på bygningstyper - 2009			
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Enebolig	53,5 %	53,7 %	83,0 %
Tomannsbolig	13,6 %	14,2 %	5,7 %
Rekkehus, kjedehus og andre småhus	12,8 %	14,3 %	4,6 %
Boligblokk	16,2 %	13,7 %	1,9 %
Bygning for bofellesskap	1,2 %	1,1 %	0,0 %
Andre bygningstyper	2,7 %	2,9 %	4,7 %

Andre bygningstyper inkluderer i hovedsak boliger i garasjer, næringsbygninger og andre bygningstyper som ikke er boligbygninger.

Nedre Glommaregionen - boligmassen ordelt på boligstørrelse - antall rom - 2009			
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
1 rom	2,1 %	2,5 %	0,6 %
2 rom	15,1 %	14,0 %	5,3 %
3 rom	24,3 %	24,3 %	12,7 %
4 rom	31,8 %	23,8 %	20,9 %
5 rom	14,7 %	16,5 %	21,7 %
6 rom	6,8 %	7,9 %	12,8 %
7 rom	2,7 %	3,4 %	5,5 %
8 rom eller flere	1,5 %	2,2 %	4,6 %
Ukjent	0,9 %	5,4 %	15,9 %

Nedre Glommaregionen - boligpriser. Gjennomsnittlig kvadratmeterpris (kr) 2008					
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Moss	Oslo
Eneboliger	14981	15671	18844	18299	31603
Småhus	14063	15466		15693	30532
Blokkleiligheter	19568	21829		24215	37205

Arbeidspendling

Utviklingen de siste 10 årene

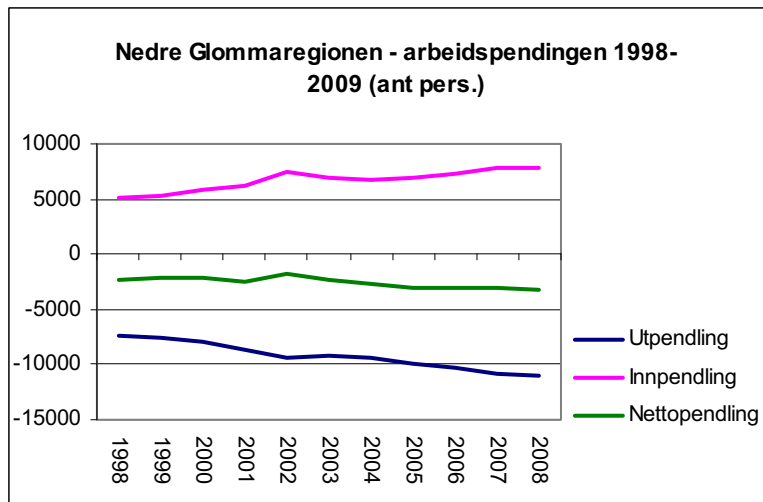
Arbeidspendlingen over regiongrensen (inn+ut av regionen) har økt fra 12661 til 18921 yrkesaktive personer i løpet av de siste 10 årene – dvs. med ca 50 %. Det har også vært en markert økning i arbeidspendlingen mellom kommunene i regionen.

Nettopendlingen er for regionen sett under ett negativ (det vil si at det pendler flere ut enn inn fra regionen). Nettopendlingen var relativt konstant frem til 2002 for så å øke. Nettopendlingen økte med -896 yrkesaktive personer i perioden 1998-2008.

Nettopendlingen til Fredrikstad er tilnærmet null. Den er svakt negativ og økende for Sarpsborg, mens for Hvaler er nettopendlingen på hele minus 896 yrkesaktive personer (2008).

Arbeidspendlingen for kommunene i regionen er vist i vedlegg 2.

Nedre Glomsregionen - utviklingen i arbeidspendlingen 1998-2008											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Utpendling	7463	7483	8013	8579	9325	9258	9394	9901	10331	10745	11036
Innpendling	5198	5344	5893	6110	7545	6893	6771	6878	7249	7750	7885
Nettopendling	-2265	-2139	-2120	-2469	-1780	-2365	-2623	-3023	-3082	-2995	-3151

Arbeidspendlingsstrømmene

Ved utgangen av 2008 var den interne arbeidspendlingen mellom kommunene i regionen i sum 9333 yrkesaktive.

Når det gjelder den innenlandske arbeidsutpendlingen fra regionen, så pendlet 3327 yrkesaktive (30 %) til Oslo, 1293 (12 %) til Akershus og 3019 (28 %) til Mossregionen. Arbeidsinnpendlingen er dominert av arbeidstakere fra Mossregionen med 2232 yrkesaktive. Dette utgjør ca 28 % av innpendlingen til regionen. Haldenregionen bidrar med 23 % av arbeidsinnpendlingen.

Det finnes ingen fullstendig statistikk over arbeidspendingen mellom regionen og utlandet – bortsett fra arbeidspendingen til / fra Sverige. I 2006 arbeidspendlet 631 personer fra Sverige til Nedre Glommaregionen (med hovedinntekt her), mens 62 personer arbeidspendlet fra regionen til Sverige.

Arbeidspendingen mellom kommunene i Nedre Glommaregionen 2008 (ant. pers.)				
		Til		
		Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Fra	Sarpsborg		4500	29
	Fredrikstad	3728		214
	Hvaler	129	733	

Pendling til og fra Nedre Glommaregionen 2008			
	Utpendling	Innpendling	Nettopendling
Haldenregionen	1093	1785	692
Mosseregionen	3019	2232	-787
Indre Østfold regionen	821	1193	372
Akershus	1293	636	-657
Oslo	3327	522	-2805
Resten av landet	1483	1517	34
Total arbeidspending	11036	7885	-3151

Pendling til og fra Nedre Glommaregionen 2008 (innenlands - % vis fordeling)		
	Utpendling	Innpendling
Haldenregionen	9,9 %	22,6 %
Mosseregionen	27,4 %	28,3 %
Indre Østfold regionen	7,4 %	15,1 %
Akershus	11,7 %	8,1 %
Oslo	30,1 %	6,6 %
Resten av landet	13,4 %	19,2 %

Arbeidsmarked og arbeidsstyrken

En sysselsatt er i statistikken definert som personer som arbeider i gjennomsnitt mer enn 1 time per uke. Tallene refererer seg med andre ord ikke til årsverk.

Sysselsatte i kommunene fordelt på avtalt arbeidstid - 2008				
	Østfold	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
1-19 timer pr. uke	21,4 %	19,1 %	19,1 %	22,4 %
20-29 timer pr. uke	9,7 %	9,6 %	9,1 %	9,1 %
30 timer eller mer pr. uke	68,9 %	71,3 %	71,8 %	68,5 %

Det lokale / regionale arbeidsmarkedet kan uttrykkes som forholdet mellom antallet arbeidsplasser (sysselsatte i kommunen) og arbeidsstyrken (antallet yrkesaktive+arbeidsledige). Med arbeidsmarkedsoverskudd / - underskudd menes at det er flere / færre arbeidsplasser i regionen / kommunene enn antall arbeidsdyktige (arbeidsstyrken).

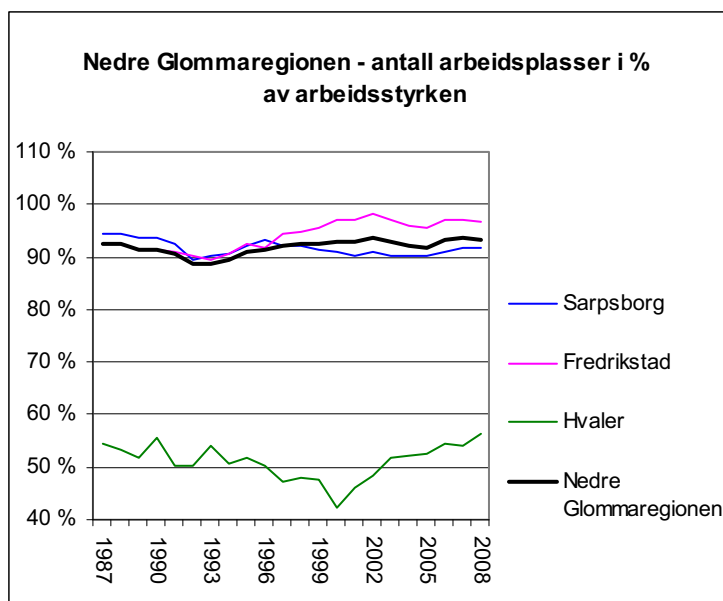
Ved inngangen til konjunkturedgangen på slutten av 80-tallet var antallet arbeidsplasser i regionen ca 92 % av arbeidsstyrken – det var mao. et arbeidsmarkedunderskudd på ca 8 %. Antallet arbeidsplasser i Nedre Glommaregionen falt så noen prosent i forhold til arbeidsstyrken fram til 1993 - hovedsakelig som følge av fall i industrisysselsettingen.

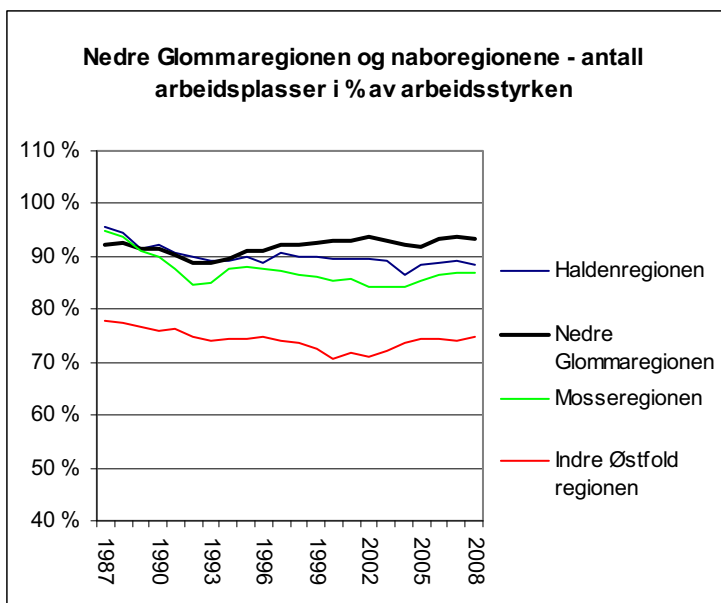
Arbeidsmarkedunderskuddet i Nedre Glommaregionen er blitt noe redusert etter 2002 og er i dag på omtrent samme nivå som før konjunkturedgangen på 80-tallet. Sammenlignet med de andre Østfoldregionene har Nedre Glomma den beste arbeidsmarkedssituasjonen.

Blant kommunene i regionen er det Fredrikstad som har best balanse mellom antallet arbeidsplasser og arbeidsstyrken med et arbeidsmarkedunderskudd på ca 3,5 %. Hvaler har et arbeidsmarkedunderskudd på hele ca 45 %.

Utviklingen i arbeidsmarkedssituasjonen i kommunene er presentert i vedlegg 3.

Sysselsettingen blant innvandrere ligger lavere i Fredrikstad og Sarpsborg enn for hold til landsgjennomsnittet. Det gjelder alle innvandrergupper i forhold til opphavsland. Se vedlegg 1.

Nedre Glommaregionen - utviklingen i arbeidsmarkedssituasjonene 1999-2008										
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Arbeidsstyrke	55660	55601	59749	60189	59642	59914	60285	61596	63720	64425
Yrkesaktive	53741	53893	58154	58234	57760	57910	58409	60568	62609	63209
Arbeidsledige	1919	1708	1595	1955	1882	2004	1876	1028	1111	1216
Sysselsatte	51507	51714	55469	56454	55395	55287	55386	57486	59614	60060
Underskudd (-) / overskudd (+) på arbeidsplasser	-4153	-3887	-4280	-3735	-4247	-4627	-4899	-4110	-4106	-4365

Da det i fremtiden trolig vil bli åpnet for at trygdete i større grad kan delta i arbeidslivet, er det interessant å se nærmere andel uførepensjonister i aldersgruppen 16-66 år. I Sarpsborg og Hvaler utgjør uførepensjonistene over 13 % av denne aldersgruppen. Landsgjennomsnittet ligger på ca 8,9 %.

Andel uførepensjonister 16-66 år - 2008	
Marker	14,0
Hvaler	13,9
Moss	13,0
Sarpsborg	13,0
Askim	12,9
Rakkestad	12,9
Trøgstad	12,8
Halden	12,0
Fredrikstad	11,4
Spydeberg	11,3
Eidsberg	11,3
Råde	11,3
Våler	11,1
Rygge	11,0
Skiptvet	10,7
Aremark	10,4
Rømskog	9,2
Hobøl	9,1
Landet	8,9

Arbeidsmarkedet i forhold til næringsområder, yrker og utdanningsnivå

Syssettingsstatistikken gir oss muligheter til å knytte de sysselsatte til bosted, arbeidssted, næringsområde, yrke og utdanning. Ut fra dette kan vi differensiere arbeidsmarkedsunderskudd og –overskudd i forhold til type arbeide / yrke og utdanningsnivå.

Pr 1.1.2008 var det i Nedre Glommaregionen et arbeidsmarkedsunderskudd på 4365 arbeidsplasser når vi også tar med de arbeidsledige. Statistikken viser at innenfor alle næringsområder har regionen et arbeidsmarkedunderskudd – med unntak av innenfor bygge- og anleggsvirksomhet, samt kraft og vannforsyning. Regionen har størst arbeidsmarkedsunderskudd innenfor forretningsmessig tjenesteyting og varehandel. Dersom vi betrakter arbeidsmarkedet i forhold til yrke, så er det innenfor høyskoleyrker det er størst arbeidsmarkedsunderskudd. Da det også er et relativt stort underskudd innenfor ”akademiske yrker” – til sammen 1360 arbeidsplasser - så er det et klart underskudd på arbeidsplasser som krever høy utdanning.

Da de kompetansebaserte næringene vil bli av stadig større betydning fremover, har vi sett spesielt på arbeidsmarkedet for de langtidsutdannede – og samtidig differensiert på fagfelt. Det bodde i regionen (1.1.2008) 2694 yrkesaktive personer med mer enn 4 års høyskole eller universitetsutdanning, mens det var sysselsatt i regionen 2526 personer med slik lang utdanning. Arbeidsmarkedsunderskuddet for de langtidsutdannede blir da bare 168. Statistikken viser videre at det er innenfor naturvitenskaplige og tekniske fag hvor syssettingsunderskuddet er størst. Det er imidlertid overskudd på arbeidsplasser helse- og sosialfag. Kommunevise tall finnes i vedlegg 4.

Nedre Glommaregionen - arbeidsmarkedsunderskudd (-) og arbeidsmarkedsoverskudd (+) etter næringsområder - 1.1.2009 (ant. pers.)	
Forr.tjenesteyting, eiendomsdrift	-823
Varehandel, hotell- og restaurantv.	-726
Industri, bergverksdrift, olje- og gassutv.	-585
Transport og kommunikasjon	-381
Undervisning	-268
Kulturell og personlig tjenesteyt	-206
Finansiell tjenesteyting, forsikring	-167
Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	-69
Jordbruk, skogbruk og fiske	-30
Helse- og sosialtjenester	-19
Uoppgitt	6
Kraft- og vannforsyning	36
Bygge- og anleggsvirksomhet	83
Totalt	-3149

Nedre Glommaregionen - arbeidsmarkedsunderskudd (-) og arbeidsmarkedsoverskudd (+) etter yrker - 1.1.2009 (ant. pers.)	
Høyskoleyrker	-807
Salgs- og serviceyrker	-778
Akademiske yrker	-553
Lederyrker	-399
Operatører, sjåførere mv.	-263
Kontoryrker	-155
Håndverkere	-96
Andre yrker	-55
Bønder, fiskere mv.	-43
Totalt	-3149

Nedre Glommaregionen - arbeidsmarkedsunderskudd (-) og arbeidsmarkedsoverskudd (+) etter utdanningsnivå på mer enn 4 års univ. og høyskoleutdanning - 1.1.2009 (ant. pers.)	
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	-125
Økonomiske og administrative fag	-30
Humanistiske og estetiske fag	-27
Samfunnsfag og juridiske fag	-22
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	-13
Primærnæringsfag	-9
Lærerutdanning og utdanning i pedagogikk	1
Helse-, sosial- og idrettsfag	57
Totalt	-168

Næringsstrukturen – utviklingstrekk

Det er her benyttet sysselsettingsdata tilbake til 1987.

Etter 1987 har industrisysselsettingen i Nedre Glommaregionen blitt redusert med ca 4000 arbeidsplasser. Det reelle tapet av arbeidsplasser tilknyttet industrivirksomhet er imidlertid noe lavere da bedriftene i større grad enn tidligere kjøper tjenester utenfra (renhold, vedlikehold, bedriftshelsetjenester og lignende). Denne "outsourcingen" av oppgaver har

bidratt til sysselsetningsvekst innenfor bl.a næringsgruppen "private tjenester". Nedgangen i industrisysselsettingen har i størst grad rammet industrikommunen Sarpsborg.

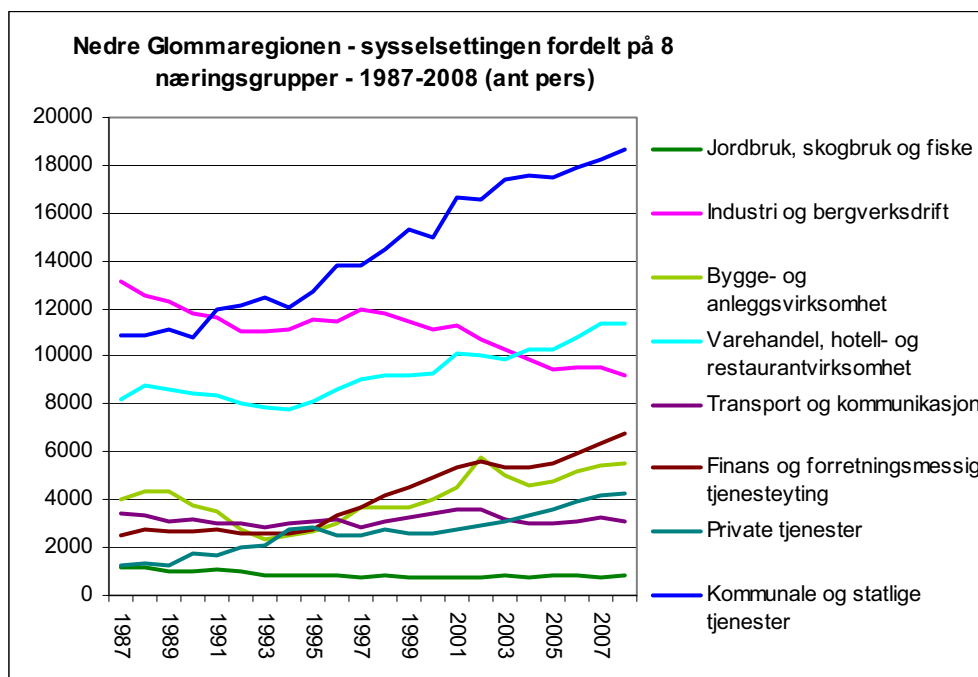
Sysselsettingen innenfor primærnæringene har gått ned – i tråd med utviklingen på landsbasis.

Sysselsettingen innenfor offentlig forvaltning / offentlige tjenester har i regionen økt med nærmere 8000 arbeidsplasser i perioden.

Etter en nedgang i sysselsettingen innenfor varehandel og hotell- / restaurantvirksomhet under lavkonjunkturperioden 1989 – 1994, så har disse bransjene hatt en meget sterk vekst. Det samme gjelder innenfor finans og forretningsmessig tjenesteyting og private tjenester.

Sysselsettingen innenfor transport og kommunikasjon har vært relativt konstant. Sysselsettingen i bygg- og anleggsvirksomheten viser variasjoner i takt med konjunktursituasjonen.

Sysselsetningsutviklingen i kommunene fordelt på bransjer er presentert i vedlegg 5

Næringsstrukturen per 1.1.2009.

Den største arbeidsplassen i Nedre Glommaregionen er i dag innenfor kommunal og statlig virksomhet (31 % av arbeidsplassene). Dette er også situasjonen i den enkelte kommune i regionen.

Det er store strukturforskjeller kommunene i mellom. Andelen arbeidsplasser innenfor jordbruk og fiske er naturlig nok større på Hvaler enn i de to bykommunene. Når det gjelder industriarbeidsplasser, så ligger tyngdepunktet i de to bykommunene (15-16 % av sysselsettingen). Fredrikstad er størst innenfor finans og forretningsmessig tjenesteyting. I Fredrikstad er 13,9 % av arbeidsplassene innen statlige tjenester – hovedsakelig innenfor Sykehuset Østfold.

Nedre Glommaregionen - Arbeidsmarkesstrukturen - arbeidsplasser i kommunene %-vis fordelt på hovednæringer - 1.1.2009				
	Nedre Glommaregionen	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Jordbruk, skogbruk og fiske	1,4 %	1,8 %	1,0 %	6,0 %
Industri og bergverksdrift	15,3 %	15,0 %	16,0 %	2,9 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	9,1 %	11,4 %	7,5 %	14,4 %
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	18,9 %	19,2 %	18,6 %	24,5 %
Transport og kommunikasjon	5,1 %	5,4 %	4,8 %	7,7 %
Finans og forretningsmessig tjenesteyting	11,3 %	10,3 %	12,2 %	5,1 %
Private tjenester	7,1 %	7,6 %	6,8 %	4,2 %
Kommunale tjenester	20,8 %	22,4 %	19,3 %	33,1 %
Statlige tjenester	10,3 %	5,9 %	13,5 %	1,9 %

Nedre Glommaregionen og naboregionene - Arbeidsmarkesstrukturen - arbeidsplasser i regionene %-vis fordelt på hovednæringer - 1.1.2009				
	Nedre Glommaregionen	Halden-regionen	Mosse-regionen	Indre Østfold regionen
Jordbruk, skogbruk og fiske	1,4 %	2,3 %	2,0 %	6,7 %
Industri og bergverksdrift	15,3 %	21,9 %	14,2 %	14,9 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	9,1 %	7,3 %	9,0 %	10,1 %
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	18,9 %	15,6 %	21,6 %	18,6 %
Transport og kommunikasjon	5,1 %	4,7 %	4,5 %	6,0 %
Finans og forretningsmessig tjenesteyting	11,3 %	11,9 %	11,4 %	7,0 %
Private tjenester	7,1 %	8,0 %	9,4 %	8,2 %
Kommunale tjenester	20,8 %	21,6 %	20,4 %	24,7 %
Statlige tjenester	10,3 %	6,5 %	7,5 %	3,2 %

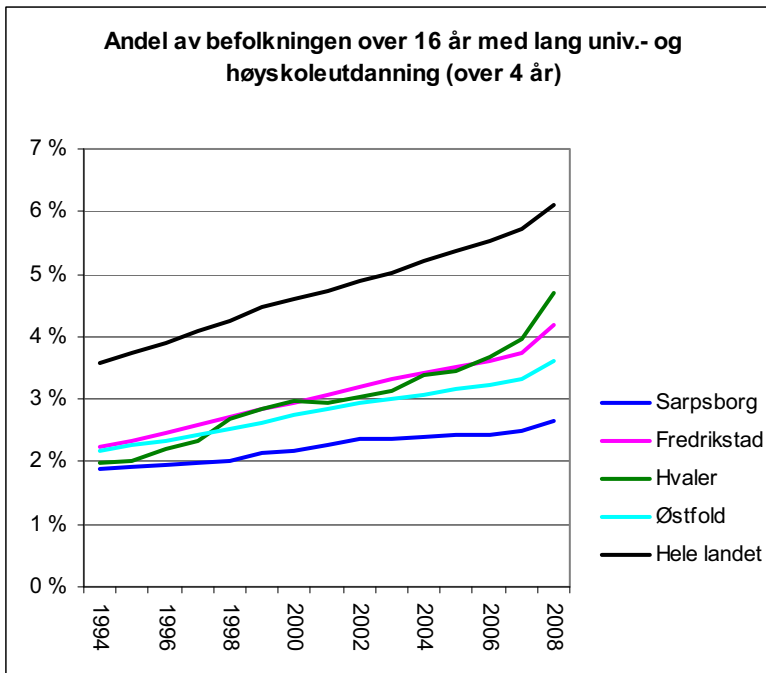
I vedlegg 7 er det presentert en oversikt over sysselsettingen i Østfoldregionene %-vis fordelt på ulike bransjer og i vedlegg 8 et utdrag fra næringsregisteret for bedrifter i Nedre Glommaregionen som sysselsetter mer enn 66 personer.

Utdanningsnivå - utviklingstrekk

Hvaler og Fredrikstad kan oppvise størst vekst i andel personer med akademisk utdanning blant østfoldkommunene. Moss troner imidlertid fortsatt på topp i Østfold med en befolkning over 16 år der 23,2 % har mer enn 1 års utdanning fra høyskole og universitet. Andelen langtidsutdannede (mer enn 4 år) er på 5,2 %, mens landsgjennomsnittet er 6,1 %.

Som det fremgår av figuren på neste side, så viser statistikken en sterkere vekst fra 2007 til 2008 enn tidligere år. Dette har i følge SSB sammenheng med at registeret i 2008 ble oppdatert til å omfatte "Helsepersonellregisteret" (HPR). Dette slår spesielt sterkt ut for kommuner med bosatte som arbeider bl.a. på sykehus.

Utdanningsnivå - % av befolkningen over 16 år (sortert etter univ.- og høyskoleutdanning over 4 år)					
	Grunnskole- nivå	Videregående- skolenivå	Universitets- og høgskolenivå (1- 4 år)	Universitets- og høgskolenivå (over 4 år)	Uoppgitt eller ingen fullført utdanning
Moss	31,0 %	40,6 %	18,0 %	5,2 %	5,2 %
Hvaler	28,5 %	47,5 %	17,8 %	4,7 %	1,5 %
Rygge	31,3 %	43,8 %	17,1 %	4,3 %	3,6 %
Fredrikstad	32,5 %	41,7 %	18,1 %	4,2 %	3,6 %
Hobøl	34,6 %	41,6 %	15,3 %	4,1 %	4,4 %
Halden	33,0 %	43,2 %	17,2 %	3,8 %	2,8 %
Råde	32,1 %	44,7 %	16,8 %	3,5 %	2,8 %
Spydeberg	32,4 %	46,9 %	14,3 %	3,3 %	3,0 %
Askim	36,4 %	42,1 %	14,4 %	3,0 %	4,2 %
Våler	33,4 %	46,0 %	13,9 %	3,0 %	3,6 %
Sarpsborg	34,7 %	43,0 %	15,5 %	2,6 %	4,1 %
Eidsberg	37,9 %	42,7 %	13,2 %	2,6 %	3,7 %
Trøgstad	37,7 %	44,4 %	12,7 %	2,1 %	3,1 %
Marker	42,9 %	40,4 %	12,4 %	2,0 %	2,4 %
Rakkestad	36,7 %	45,8 %	12,3 %	1,9 %	3,3 %
Aremark	35,9 %	47,6 %	12,9 %	1,7 %	1,8 %
Rømskog	37,7 %	47,1 %	11,6 %	1,7 %	1,9 %
Skiptvet	38,3 %	44,0 %	12,2 %	1,4 %	4,1 %
Landet	28,6 %	41,3 %	19,4 %	6,1 %	4,6 %

Privat økonomi

Inntektsnivået for de bosatte varierer mellom kommunene i regionen. Inntektsnivået i Hvaler og Fredrikstad ligger nær gjennomsnittet for Østfold, mens befolkningen i Sarpsborg er blant de med lavest gjennomsnittsinntekt i fylket.

Gjeldbyrden reflekterer nivået på boligprisene.

Inntekt, bankinnskudd og gjeld - gjennomsnitt for personer over 17 år - 2007 (kr)			
	Bruttoinntekt	Bankinnskudd	Gjeld
Rygge	325400	158400	529100
Våler	310900	143000	529400
Råde	310700	153200	445700
Spydeberg	310200	174800	494200
Aremark	309200	213600	434500
Hobøl	307700	139400	471400
Moss	305800	131700	496900
Hvaler	304300	162600	455600
Fredrikstad	292300	141000	430700
Askim	291400	132900	429200
Trøgstad	289800	173900	437500
Skiptvet	289100	143800	434800
Eidsberg	286000	184800	429300
Rakkestad	282800	179100	450000
Sarpsborg	282200	128800	414200
Rømskog	280800	235900	256600
Halden	277300	139100	415900
Marker	272000	196700	385700
Hele landet	322500	169800	485200

Kommunebarometer

Kommunebarometeret viser avvik (i prosent) mellom en valgt kommune og det som er gjennomsnittet for Norge. Verdier innenfor den svarte ringen er et tegn på bedre resultat enn i landet for øvrig

Tallene er til en viss grad påvirket av tilfeldige svingninger, som gjerne øker med redusert befolkningsgrunnlag. Selv om små kommuner er inkludert i statistikken vil indikatorene (på kommunenivå) være nokså ustabile, i hvert fall for kommuner med færre enn 10- 20 000 innbyggere.

Forklaringer til kommunebarometeret:

Lav inntekt: Andel av bosatte personer 17 år og over med bruttoinntekt under kr. 100 000

Bare grunnskole: Andelen personer i aldersgruppen 30-39 år med grunnskolenivå som høyeste fullførte utdanning.

Arbeidsledig ... 24 år: Registrerte arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken i alderen 16-24 år og registrerte arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken i alderen 25-66

Arbeidsledig ..66 år: Registrerte arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken i alderen 16-24 år og registrerte arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken i alderen 25-66

Soshjelp: Sosialhjelpstilfeller i løpet av året. Registrerte tilfeller i løpet av året etter alder, sett i forhold til folkemengden i de aktuelle aldersgruppene pr. 1/1 året etter.

Sykemelding lang: Totalt antall sykepengetilfeller utover arbeidsgiverperioden (første 16 dager med sykelønn) per 1000 personer i arbeidsstyrken.

Lovbrudd: Anmeldte lovbrudd per 1000 innb.

Dødlighet menn: Antall døde totalt i aldersgruppen 0-74 år, per 100 000 innbyggere per år, aldersstandardisert. 10-årige glidende gjennomsnitt.

Dødlighet kvinner: Antall døde totalt i aldersgruppen 0-74 år, per 100 000 innbyggere per år, aldersstandardisert. 10-årige glidende gjennomsnitt.

Hjerte kar menn: Antall døde av hjerte-karsykdom i aldersgruppen 0-74 år, per 100 000 innbyggere per år, aldersstandardisert. 10-årige glidende gjennomsnitt

Hjerte kar kvinner: Antall døde av hjerte-karsykdom i aldersgruppen 0-74 år, per 100 000 innbyggere per år, aldersstandardisert. 10-årige glidende gjennomsnitt

Kreft menn: Antall døde av kreft i aldersgruppen 0-74 år, per 100 000 innbyggere per år, aldersstandardisert. 10-årige glidende gjennomsnitt.

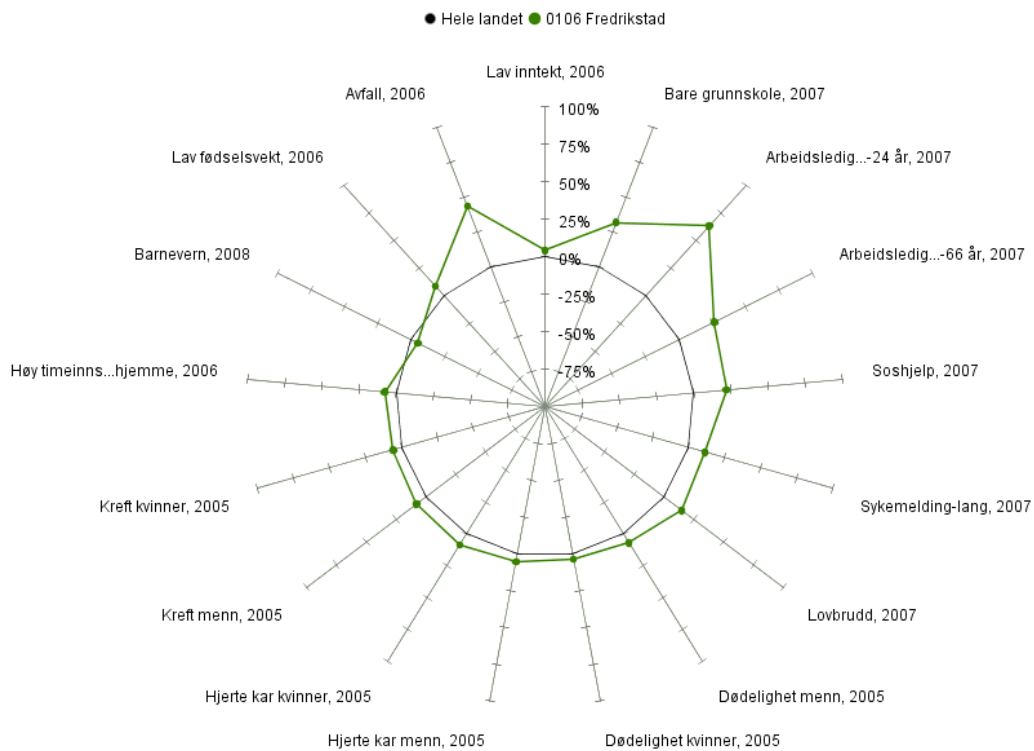
Kreft kvinner: Antall døde av kreft i aldersgruppen 0-74 år, per 100 000 innbyggere per år, aldersstandardisert. 10-årige glidende gjennomsnitt

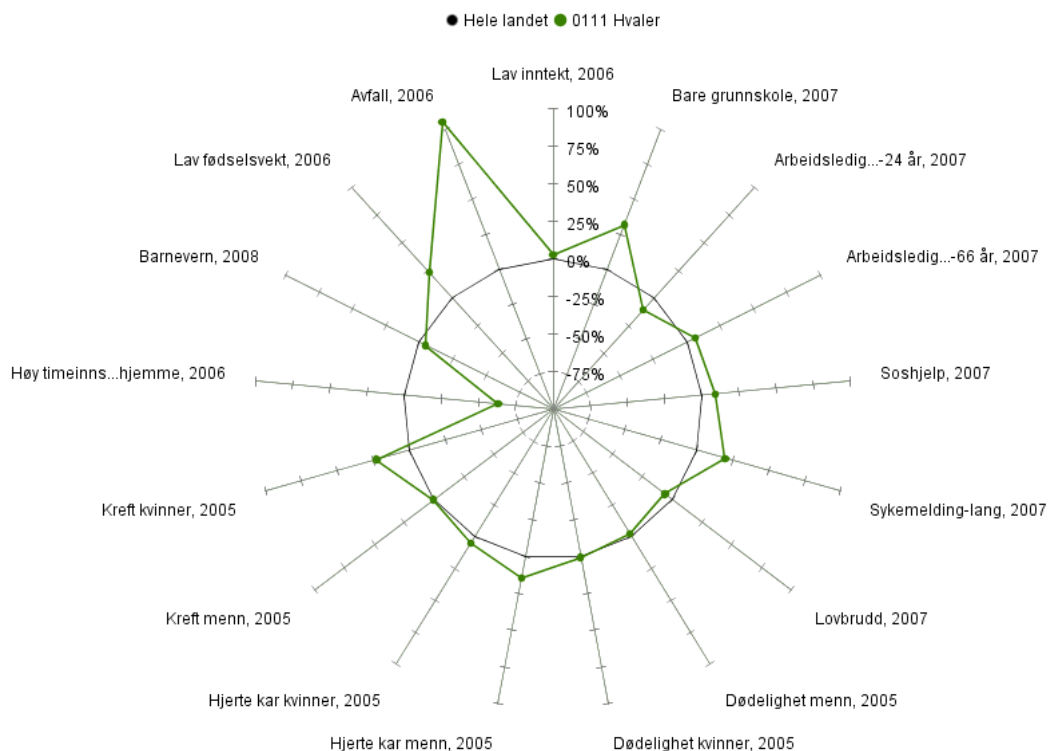
Høy timeins...hjemme: Andel hjemmeboere med høy timeinnsats, i prosent av totalt antall mottakere av hjemmetjenester.

Barnevern: Antall barn som har mottatt hjelpetiltak eller omsorgstiltak i løpet av året pr. 100 barn 0-17 år

Lav fødselsvekt: Andel fødte med lav fødselsvekt (< 2500 gram) i prosent av alle barn med fødselsvekt > 500 gram. Gjennomsnitt for siste 10-årsperiode

Avfall: Husholdningsavfall i kilo per innbygger

Levekårsindeksen

Levekårsindeks 2008			
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Indeks 2000	7,7	7,4	5,3
Indeks 2008	7,8	7,3	6,5
Sosialhjelp	8	9	7
Dødelighet	8	7	8
Uføretrygd	9	7	9
Attføringspenger	7	6	3
Arbeidsledige	8	9	6
Overgangsstønad	7	6	6
Lav utdanning	8	7	6

For hver indikator i indeksen er kommunene rangert i 10 like store grupper. Verdien 1 innebærer at kommunen tilhører de 10 prosent med lavest verdi på indikatoren osv., mens verdien 10 innebærer at kommune tilhører de 10 prosent med høyest verdi på indikatoren. Samleindeksen uttrykker den gjennomsnittlige verdien på 6 indikatorer for levekår. Jo høyere verdi, desto flere levekårsproblemer sammenlignet med andre kommuner. Lav utdanning er ikke med i samleindeksen.

Definisjon av parametere brukt i levekårsindeksen:

- Sosialhjelpstilfeller 16 år og over per 100 innbyggere
- Dødelighet i alt per 100 000 innbyggere.
- Uførepensjonister i alderen 16-49 år per 1 000 innbyggere
- Attføringspenger per 1 000 innbyggere 16-66 år.
- Registrert arbeidsledige og deltakere på arbeidsmarkedstiltak per 100 innbyggere 25-66 år.
- Mottakere av overgangsstønad per 100 i alderen 20-39 år.

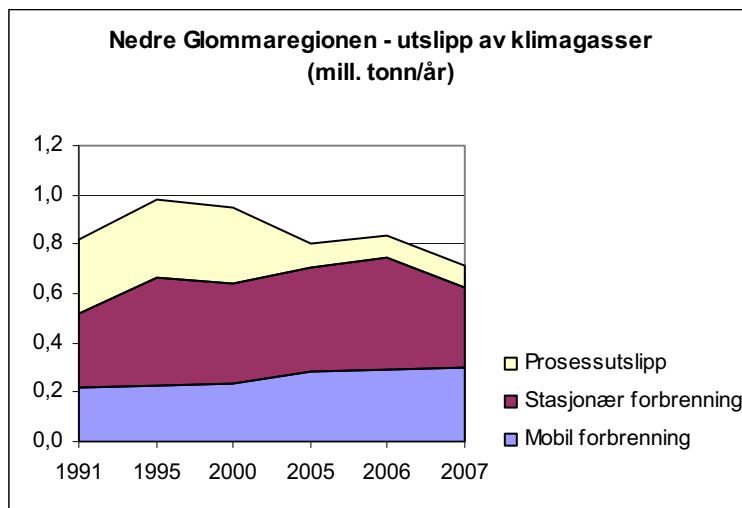
Miljø

Utslipp av klimagasser

Det er seks klimagasser som inngår i det nasjonale utslippsregnskapet (Kyoto-gassene). Her er det bare presentert utslippstall for de tre gassene CO₂, CH₄ og N₂O. Disse utgjør ca. 97 % av det samlede nasjonale utslippet.

Som det fremgår av figuren under, så har det vært en nedgang i de samlede utslipp av klimagasser i regionen etter 1995. Dette skyldes en betydelig nedgang i utslippene fra prosessindustrien. Utslipp fra kjøretøyer (mobil forburning) har økt i perioden 1991-2007.

Nedre Glommaregionen - utslipp av klimagassene CH ₄ ,CO ₂ og N ₂ O omregnet til CO ₂ ekvivalenter (mill. tonn per år)						
	1991	1995	2000	2005	2006	2007
Mobil forburning	0,217	0,226	0,239	0,283	0,293	0,298
Stasjonær forburning	0,305	0,439	0,404	0,424	0,450	0,323
Prosessutslipp	0,297	0,316	0,308	0,093	0,092	0,090

Nedre Glommaregionen - Mobil forburning fordelt på ulike kilder (mill. tonn CO ₂ ekv).				
	Veitrafikk	Skip og båter	Annen mobil forburning	Sum mobil forburning
2007	0,249	0,002	0,047	0,298
2006	0,247	0,002	0,043	0,292
2005	0,243	0,002	0,039	0,284
2000	0,203	0,002	0,034	0,239
1995	0,182	0,002	0,042	0,226
1991	0,179	0,002	0,037	0,218

Husholdningsavfall

Produsert husholdningsavfall (kg/ pers) er økende, og avfallsproduksjonen er større i Nedre Glommaregionen enn for landsgjennomsnittet. Dette har trolig sammenheng med et stort antall fritidsboliger. Sarpsborg har rapportert spesielt høye avfallsmengder i 2002 og 2003. Vi er ikke kjent med årsaken til dette.

Andelen avfall som resirkuleres (inkl forbrenning med energigjenvinning) er på nærmere 80 %.

Nedre Glommaregionen - Produsert husholdningsavfall (kg/pers./år)					
	Landet	Østfold	Fredrikstad	Sarpsborg	Hvaler
2007	429		586	390	981
2006	414	478	595	354	850
2004	378	417	481	350	813
2003	365	446	433	612	793
2002	354	416	430	549	673
2001	335	343	337	361	519
1998	308	313	303	270	653
1995	269	294	321	341	657

Nedre Glommsregionen - Andel husholdningsavfall til gjenvinning inkl energigjenvinning					
	Landet	Østfold	Fredrikstad	Sarpsborg	Hvaler
2007	72		78	78	70
2006	71	75	72	68	79
2003	70	64	76	40	73
2002	68	62	74	46	80

Kommuneøkonomi

Data over kommuneøkonomien er hentet fra KOSTRA-rapporteringen. Det er i tillegg presentert tall for den enkelte kommune, samt beregnet gjennomsnitt for kommunene i Nedre Glommaregionen og de regioner det er gjort sammenligninger med.

Behovsprofiler

Kommunenes utgifter reflekterer kommunenes utgiftsbehov og politiske prioriteringer. Forskjeller i utgiftsbehovet kan i noen grad leses ut av kommunens behovsprofiler (demografi, sosiale forhold, infrastruktur m.v.) – og selvfølgelig kommunenes størrelse (smådriftsulempet / stordriftsfordeler).

Det er til dels store forskjeller mellom de tre kommunene i regionen hva angår utgiftsbehov. Dette fremkommer også gjennom utgiftsutjevningen som forestas ved beregningen av statens rammetilskudd. I 2008 ble Sarpsborg og Fredrikstad trukket henholdsvis 276 og 208 kr per innbygger i forhold til landsgjennomsnittet. Det betyr at disse kommuner har noe lavere beregnet utgiftsbehov enn gjennomsnittet av kommunene i landet. Hvaler fikk dette året et tillegg på 1902 kr per innbygger. Mao. har Hvaler et relativt høyt utgiftsbehov.

Demografiske og sosiale behovsprofiler (2008)				
	Landet	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Andel 0 åringer	1,3	1,2	1,0	0,7
Andel 1-5 år	6,2	5,8	5,8	5,2
Andel 6-15 år	12,9	12,8	12,8	11,8
Andel 67-79 år	8,3	9,2	9,4	9,5
Andel 80 år og over	4,6	4,7	4,9	4,4
Andel skilte og separerte 16-66 år	11,4	13,9	13,5	14,4
Andel enslige forsørgere med stønad fra folketrygden	1,9	2,0	2,1	1,3
Andel uførepensjonister 16-66 år	8,9	13,0	11,4	13,9
Andel enslige innbyggere 80 år og over	67,5	67,2	68,7	71,2
Andel innvandrerbefolkning	10,6	11,7	10,9	3,5
Andel innvandrerbefolkning 0-5 år	11,4	15,5	14,8	2,6
Andel innvandrerbefolkning 0-16 år	10,4	13,9	13,1	3,3
Andel arbeidsledige 16-24 år	1,7	2,8	2,6	1,6
Andel arbeidsledige 25-66 år	1,5	1,8	1,9	1,4

Behovsprofiler - infrastruktur(2008)			
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Andel av befolkningen som bor i tettsteder	89,9	90,2	41,0
Gjennomsnittlig reisetid til kommunesenteret i minutter	5,2	5,8	10,4
Andel av befolkningen 20 - 66 år som pendler ut av bostedskommunen	27,8	21,3	45,3
Lengde kommunale veier og gater i km pr. 1 000 innbygger	6,1	6,1	7,0
Gang- og sykkelvei i km som er et kommunalt ansvar pr. 10 000 innb	9,0	8,0	18,0
Innfartsparkeringplasser. Antall pr. 10 000 innbyggere	24,0	0,0	0,0
Antall km kommunale veier og gater med belysning pr. 10 000 innb	51,0	51,0	18,0
Antall parkeringsplasser skiltet for handikappede pr. 1000 innbygger	1,0	1,0	1,0

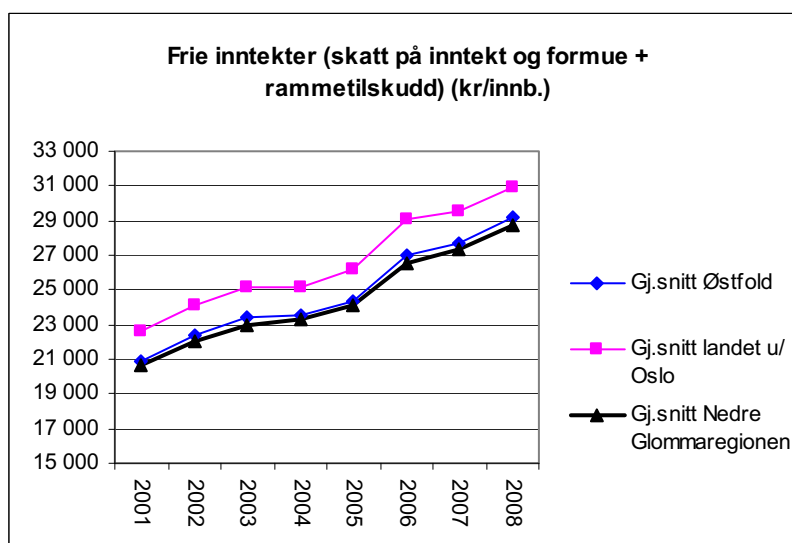
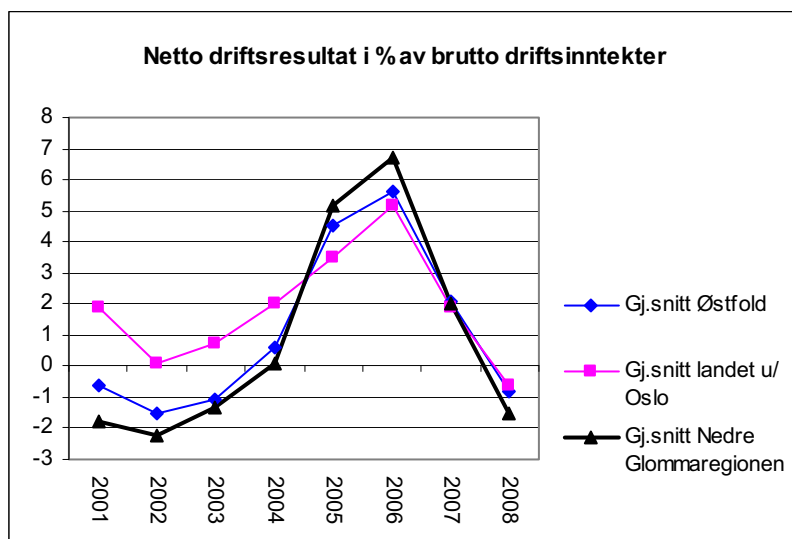
Økonomiske utviklingstrekk etter 2000

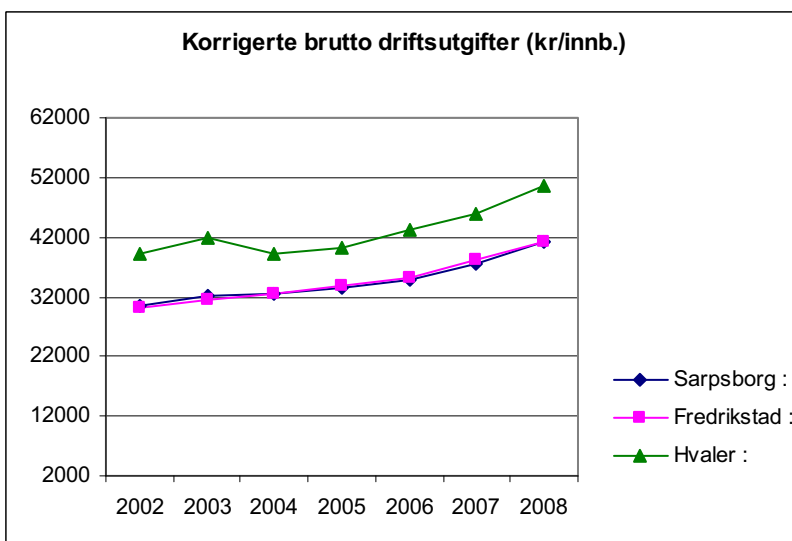
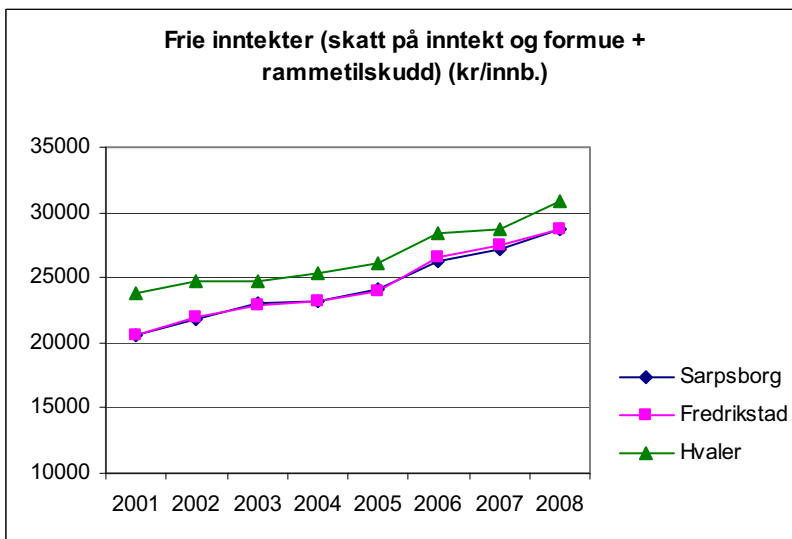
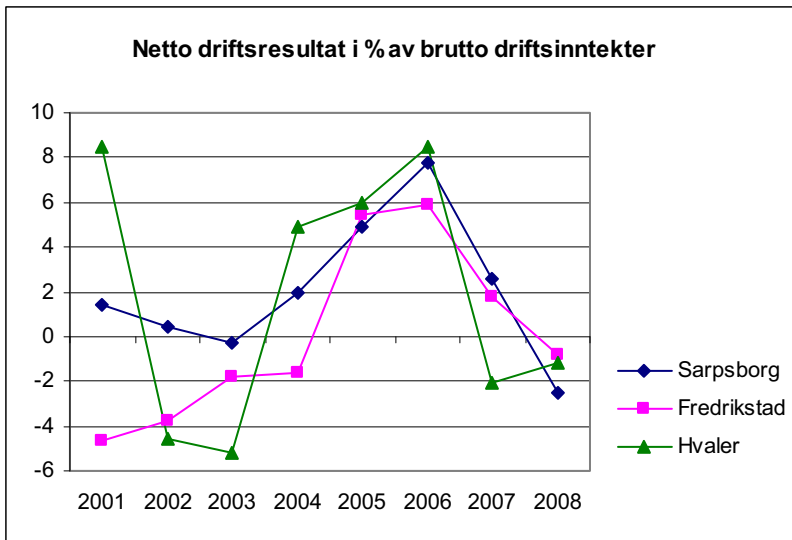
Utviklingen i kommuneøkonomien etter 2000 – målt som netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter – viser at gjennomsnittet for kommunene i Nedre Glommaregionen fulgte i store trekk Østfoldgjennomsnittet. Sett i forhold til landsgjennomsnittet var driftsresultatet betydelig dårligere under årene 2001-2004, men bedre i 2005 og 2006.

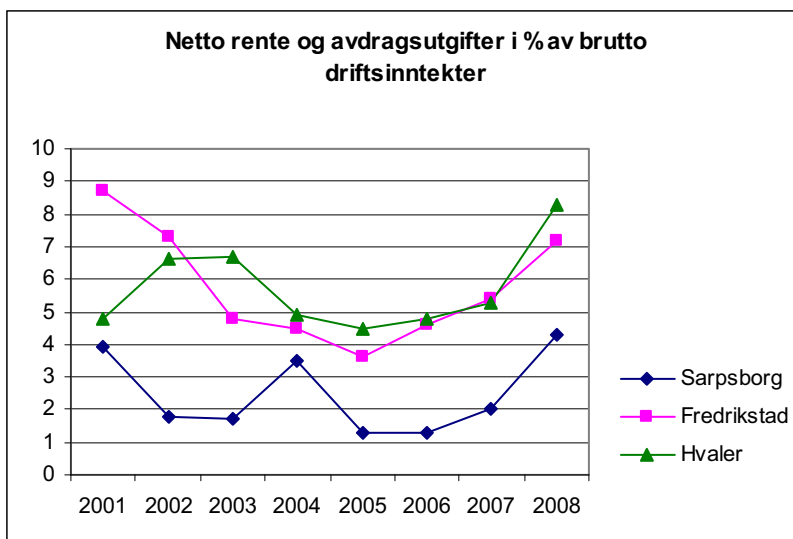
Kommunenes frie inntekter (skatt på inntekt og formue etter inntektsutjevning) + statlig rammetilskudd (etter utgiftsutjevning) ligger for regionen som helhet noe lavere enn fylkesgjennomsnittet. Hvaler ligger noe høyere enn de to bykommunene, noe som har sammenheng med høyere inntektsnivå i befolkningen og større utgiftsbehov (høyere rammetilskudd).

Kapitalutgiftene (netto rente og avdragsutgifter) er relativt høye i Fredrikstad og Hvaler. I likehet med andre kommuner med stor befolkningsvekst, så har kapitalutgiftene sett i forhold til driftsinntektene økt kraftlig de siste årene.

Det er vedlegg 9 gitt en oversikt over sentrale nøkkeltall for kommunene i regionen, samt gjennomsnittet for regionen og fylket.

Kommunenes inntekter og utgifter i 2008

Nedre Glommaregionen - sentrale inntekstposter (2008) - kr/ innbygger			
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Skatt på inntekt og formue	16887	17771	19267
Statens rammetilskudd	11653	10893	11578
Øremerkede statstilskudd	7109	6769	6902
Andre statlige overføringer	4756	4945	5671
Eiendomskatt	1814	2047	0
Brukerbetaling	1764	1788	1545

Skatte- og utgiftsutjevningen - tillegg / trekk i forhold til landsgjennomsnittet (kr/innb) 2008			
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Innb. 0-5 år	-43	-46	-154
Innb. 6-15 år	-166	-103	-645
Innb. 16-66 år	-17	-43	69
Innb. 67-79 år	268	354	415
Innb. 80-89 år	164	242	-69
Innb. o/90 år	-69	56	9
Skilte og separerte	222	195	172
Arbeidsledige	49	94	20
Dødelighet	67	51	9
Ikke-gifte over 67 år	47	65	21
Innvandrere	23	20	-112
Reisetid	-131	-101	151
Sone	-119	-148	241
Nabo	-92	-130	195
PU over 16 år	98	-152	652
PU under 16 år	-24	-25	140
Urbanitetskriterium	53	138	-431
Landbrukskriterium	-70	-94	-19
Basistillegg	-538	-580	1237
Sum utgiftsutjevning	-276	-208	1902
Skatteutjevning	3 382	2366	1368
Sum skatte- og utgiftsutjevning	3 106	2 158	3 270

Netto driftsutgifter per innbygger til ulike tjenesteområder - 2008 (kr)			
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler
Administrasjon og styring	2485	2768	3027
Barnehager	902	773	652
Barnevern	1235	1322	1077
Kommunalt disponerte boliger	397	-99	-125
Brann og ulykkesvern	525	560	522
Grunnskole	9891	8945	9695
Kirken	432	383	498
Kommunehelsetjenesten	1401	1310	1605
Kultursektoren	1191	1173	1544
Fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø	417	492	198
Kommunal næringsvirksomhet	-84	-101	47
Pleie- og omsorgstjenesten	13594	11977	10668
Samferdsel	594	406	432
Sosialtjenesten	1730	2187	899

Vedlegg 1: Innvandrerbefolkningen fordelt på landbakgrunn

Nedre Glommaregionen - innvandringsbefolkningen fordelt på landbakgrunn 1.1.2009					
Innvandringsbakgrunn	Bosted	Antall innvandrere	Antall med norsk fødeland	Antall med utenlands fødeland lik landbakgrunn	Antall med utenlandsk fødeland ulik landbakgrunn
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	Sarpsborg	2308	494	1777	37
	Fredrikstad	3737	794	2852	91
	Hvaler	18	5	13	0
	Nedre Glommaregionen	6063	1293	4642	128
Nord-Amerika, Oseania	Sarpsborg	52	4	48	0
	Fredrikstad	102	1	101	0
	Hvaler	7	0	7	0
	Nedre Glommaregionen	161	5	156	0
Norden	Sarpsborg	652	45	605	2
	Fredrikstad	962	72	886	4
	Hvaler	50	1	48	1
	Nedre Glommaregionen	1664	118	1539	7
Vest-Europa, unntatt Tyrkia	Sarpsborg	267	16	249	2
	Fredrikstad	441	26	415	0
	Hvaler	25	3	22	0
	Nedre Glommaregionen	733	45	686	2
Øst-Europa	Sarpsborg	1637	204	1421	12
	Fredrikstad	1406	179	1205	22
	Hvaler	34	1	33	0
	Nedre Glommaregionen	3077	384	2659	34
Totalt antall innvandrere		11698	1845	9682	171

Andel bosatte, samt andel innvandrere i aldersgruppen 25-54 år som er sysselsatt fordelt på opphavsland - 1.1.2008 (SSB-rapp 2009/36)			
	Fredrikstad	Sarpsborg	Hele Norge
Alle bosatte i kommunen	80	80	83
Fra Bosnia-Hercegovina	69	66	77
Fra Filippinene	68	69	68
Fra India	76		69
Fra Irak	48	48	49
Fra Iran	46	52	62
Fra Kosovo	51	57	64
Fra Polen	76	80	81
Fra Somalia	20	33	38
Fra Thailand	64	70	66
Fra Tyrkia	49		60

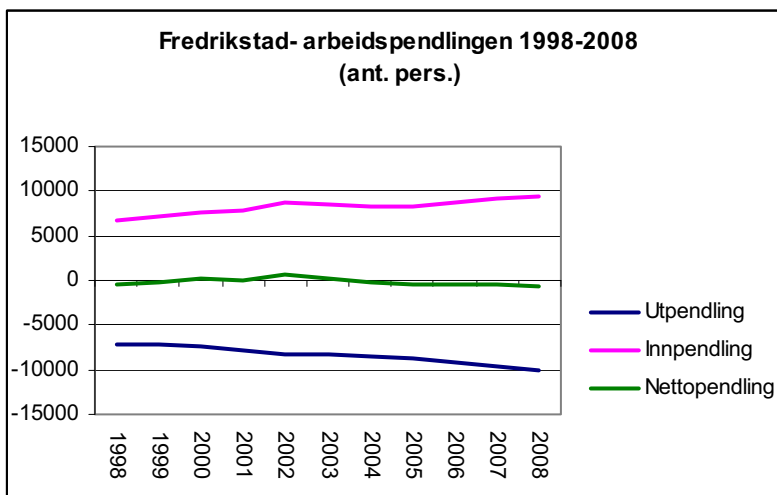
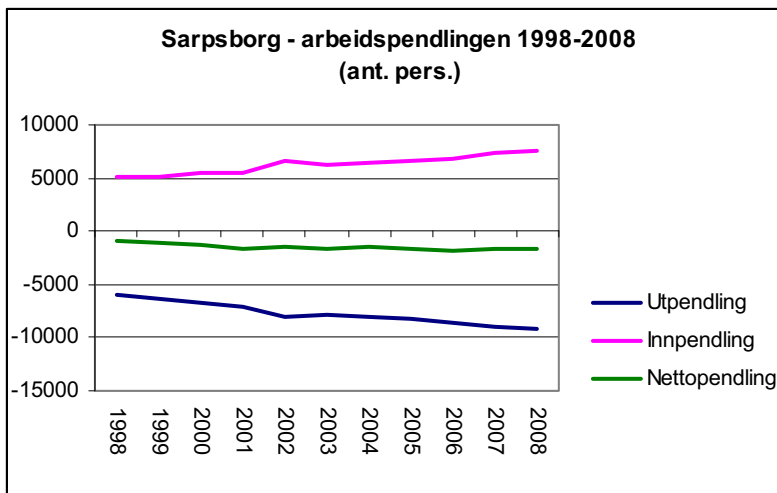
Gjennomsnittlig botid i kommunen blant innvandrere (alle aldre) 1.1.2008 (SSB-rapp 2009/36)			
	Fredrikstad	Sarpsborg	Hele Norge
Fra Bosnia-Hercegovina	12,6	11,2	12,1
Fra Filippinene	13,5	12,6	10,0
Fra India	19,6		14,9
Fra Irak	6,4	7,3	7,0
Fra Iran	9,8	10,5	12,2
Fra Kosovo	9,2	9,1	10,3
Fra Polen	6,1	4,8	4,2
Fra Somalia	5,7	4,6	6,6
Fra Thailand	5,4	4,2	6,7
Fra Tyrkia	9,7		14,6

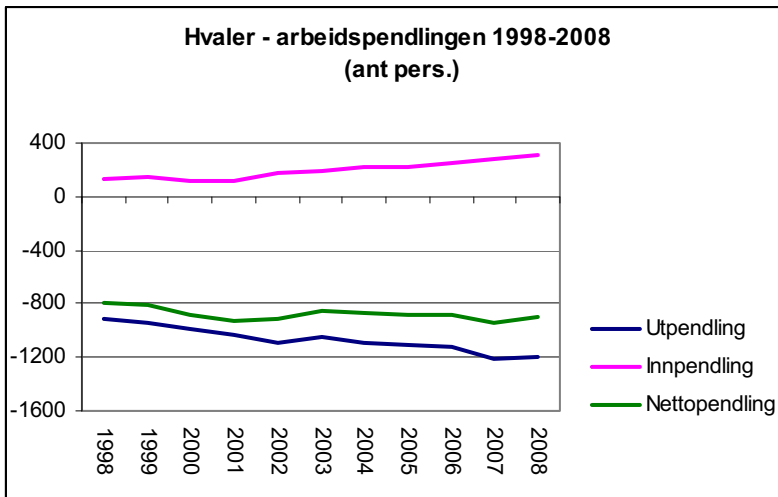
Vedlegg 2: Arbeidspendlingen i kommunene

Sarpsborg - utviklingen i arbeidspendlingen 1998-2008											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Utpendling	6033	6381	6772	7141	8103	7897	7952	8263	8683	8971	9200
Innpendling	5039	5198	5405	5575	6668	6203	6421	6598	6862	7280	7514
Nettopendingling	-994	-1183	-1367	-1566	-1435	-1694	-1531	-1665	-1821	-1691	-1686

Fredrikstad - utviklingen i arbeidspendlingen 1998-2008											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Utpendling	7160	7227	7425	7730	8224	8249	8436	8841	9153	9586	9966
Innpendling	6677	7073	7550	7751	8790	8428	8211	8368	8769	9219	9397
Nettopendingling	-483	-154	125	21	566	179	-225	-473	-384	-367	-569

Hvaler - utviklingen i arbeidspendlingen 1998-2008											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Utpendling	917	948	993	1038	1087	1046	1089	1108	1126	1213	1203
Innpendling	129	146	115	114	176	196	222	223	249	276	307
Nettopendingling	-788	-802	-878	-924	-911	-850	-867	-885	-877	-937	-896

Vedlegg 3: Arbeidsmarkedsdata for kommunene

Sarpsborg - utviklingen i arbeidsmarkedet 1998-2008											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Arbeidsstyrke	21860	22042	22171	23926	24125	23766	23864	24045	24698	25583	25802
Yrkesaktive	21139	21332	21547	23334	23410	23103	23090	23330	24307	25181	25312
Arbeidsledige	721	710	624	592	715	663	774	715	391	402	490
Sysselsatte	20167	20150	20166	21599	21975	21409	21559	21665	22486	23490	23626
Undeskudd (-) / overskudd (+) på arbeidsplasser	-1693	-1892	-2005	-2327	-2150	-2357	-2305	-2380	-2212	-2093	-2176

Fredrikstad - utviklingen i arbeidsmarkedet 1998-2008											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Arbeidsstyrke	31369	31933	31765	33962	34182	33997	34125	34268	34899	36039	36497
Yrkesaktive	30247	30798	30751	33012	33006	32834	32949	33157	34296	35360	35800
Arbeidsledige	1122	1135	1014	950	1176	1163	1176	1111	603	679	697
Sysselsatte	29727	30557	30842	33011	33572	33013	32724	32684	33912	34993	35232
Undeskudd (-) / overskudd (+) på arbeidsplasser	-1642	-1376	-923	-951	-610	-984	-1401	-1584	-987	-1046	-1265

Hvaler - utviklingen i arbeidsmarkedet 1998-2008											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Arbeidsstyrke	1650	1685	1665	1861	1882	1879	1925	1972	1999	2098	2126
Yrkesaktive	1588	1611	1595	1808	1818	1823	1871	1922	1965	2068	2097
Arbeidsledige	62	74	70	53	64	56	54	50	34	30	29
Sysselsatte	792	800	706	859	907	973	1004	1037	1088	1131	1202
Undeskudd (-) / overskudd (+) på arbeidsplasser	-858	-885	-959	-1002	-975	-906	-921	-935	-911	-967	-924

Vedlegg 4: Sysselsettingen i kommunene fordelt på bransjer, yrker og utdanning

Nedre Glommaregionen - sysselsatte personer etter bosted fordelt på næringsområder (1.1.2009)				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glomma-regionen
Helse- og sosialtjenester	4874	7834	411	13119
Varehandel, hotell- og restaurantv.	5006	6645	394	12045
Industri, bergverksdrift, olje- og gassutv.	4196	5336	233	9765
Forr.tjenesteyting, eiendomsdrift	2577	4058	197	6832
Bygge- og anleggsvirksomhet	2299	2796	217	5312
Undervisning	1696	2503	166	4365
Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	1332	2187	151	3670
Transport og kommunikasjon	1433	1873	136	3442
Kulturell og personlig tjenesteyt	828	1398	73	2299
Jordbruk, skogbruk og fiske	433	362	73	868
Finansiell tjenesteyting, forsikring	332	483	18	833
Kraft- og vannforsyning	176	156	9	341
Uoppgitt	130	169	19	318
Sum sysselsatte etter bosted	25312	35800	2097	63209

Nedre Glommaregionen - sysselsatte personer etter arbeidsted fordelt på næringsområder (1.1.2009)				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glomma-regionen
Helse- og sosialtjenester	4152	8679	269	13100
Varehandel, hotell- og restaurantv.	4507	6522	290	11319
Industri, bergverksdrift, olje- og gassutv.	3532	5612	36	9180
Forr.tjenesteyting, eiendomsdrift	2121	3829	59	6009
Bygge- og anleggsvirksomhet	2637	2594	164	5395
Undervisning	1876	2143	78	4097
Off.adm. og forsvar, sosialforsikr.	1595	1921	85	3601
Transport og kommunikasjon	1274	1694	93	3061
Kulturell og personlig tjenesteyt	834	1220	39	2093
Jordbruk, skogbruk og fiske	430	338	70	838
Finansiell tjenesteyting, forsikring	281	385	0	666
Kraft- og vannforsyning	258	118	1	377
Uoppgitt	129	177	18	324
Sum sysselsatte etter arbeidsted	23626	35232	1202	60060

Nedre Glommaregionen - sysselsatte personer etter bosted fordelt på yrker (1.1.2009)				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glomma-regionen
Salgs- og serviceyrker	6755	9162	522	16439
Høyskoleyrker	4811	7722	458	12991
Håndverkere	3058	3893	258	7209
Operatører, sjåfører mv.	2989	3279	160	6428
Akademiske yrker	2068	3841	205	6114
Kontoryrker	2195	3270	138	5603
Lederyrker	1432	2310	177	3919
Andre yrker	1632	1940	102	3674
Bønder, fiskere mv.	366	389	77	832
Sum sysselsatte etter bosted	25306	35806	2097	63209

Nedre Glommaregionen - sysselsatte personer etter arbeidsted fordelt på yrker (1.1.2009)				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glomma-regionen
Salgs- og serviceyrker	6084	9171	406	15661
Høyskoleyrker	4474	7482	228	12184
Håndverkere	3199	3758	156	7113
Operatører, sjåførere mv.	2542	3561	60	6163
Akademiske yrker	2062	3439	60	5561
Kontoryrker	1923	3474	51	5448
Andre yrker	1649	1897	75	3621
Lederyrker	1344	2085	91	3520
Bønder, fiskere mv.	348	366	75	789
Sum sysselsatte etter arbeidsted	23625	35233	1202	60060

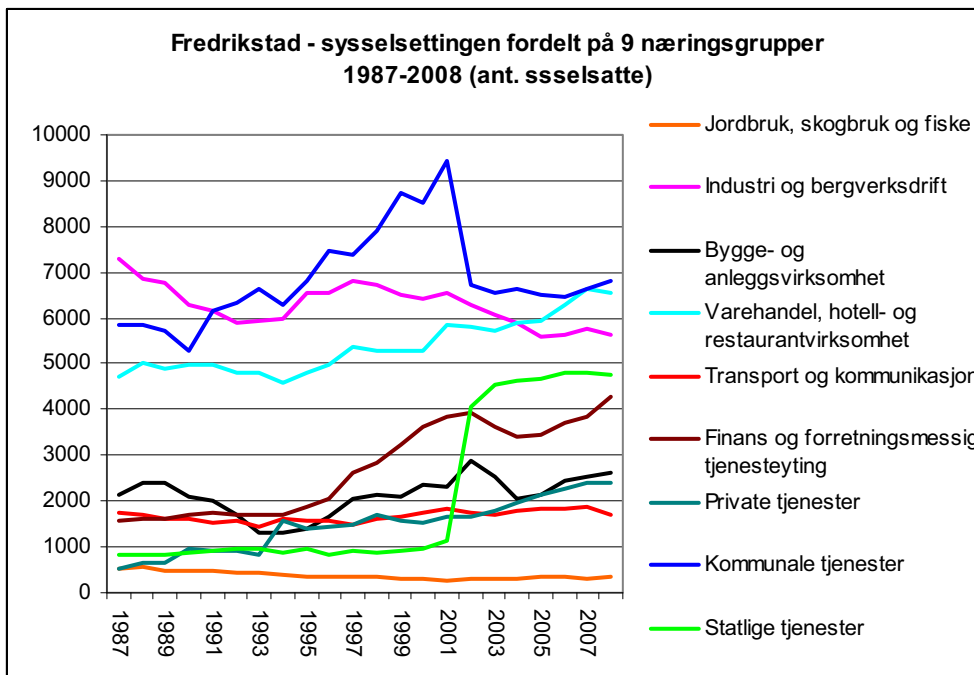
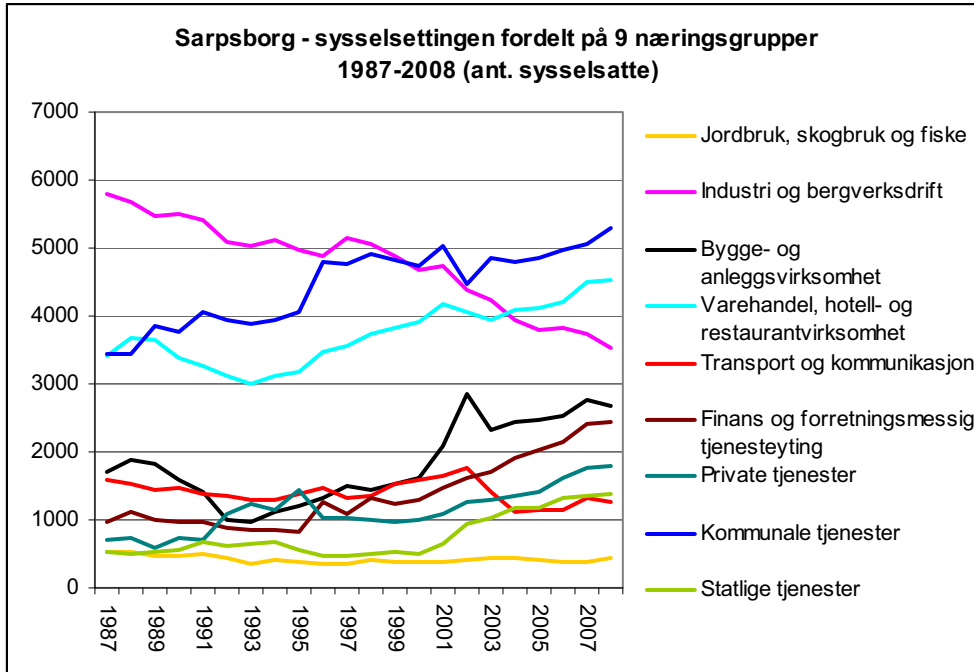
Nedre Glommaregionen - sysselsatte personer etter bosted fordelt etter utdanningsnivå (1.1.2009)				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glomma-regionen
Videregående skole	11525	15546	1021	28092
Grunnskole	6720	8649	459	15828
Universitets-, høgsolenivå, 1-4 år	4871	8140	440	13451
Uoppgitt utdanning	1417	1658	69	3144
Universitets-, høgsolenivå, over 4 år	779	1807	108	2694
Sum sysselsatte etter bosted	25312	35800	2097	63209

Nedre Glommaregionen - sysselsatte personer etter arbeidsted fordelt etter utdanningsnivå				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glomma-regionen
Videregående skole	10776	15289	569	26634
Grunnskole	6249	8813	325	15387
Universitets-, høgsolenivå, 1-4 år	4505	7777	211	12493
Uoppgitt utdanning	1209	1754	57	3020
Universitets-, høgsolenivå, over 4 år	887	1599	40	2526
Sum sysselsatte etter arbeidsted	23626	35232	1202	60060

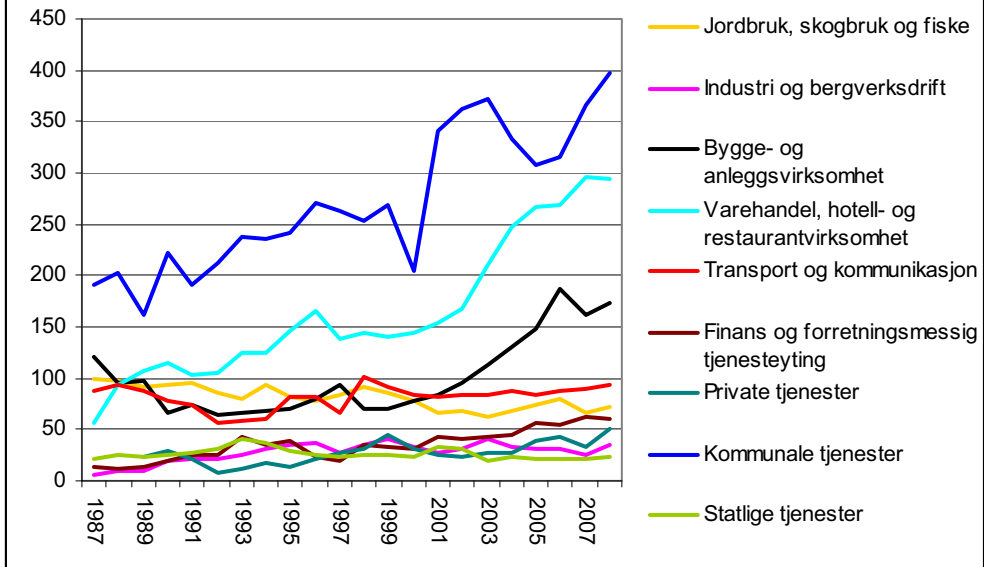
Nedre Glommaregionen - sysselsatte personer etter bosted med mer enn 4 års utdanning fra univ. og høyskole fordelt på fagfelt (1.1.2009)				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glomma-regionen
Humanistiske og estetiske fag	72	224	12	308
Lærerutdanninger og utdanninger i ped.	29	76	6	111
Samfunnsfag og juridiske fag	125	304	18	447
Økonomiske og administrative fag	63	94	4	161
Naturvitenskapelige fag og tekniske fag	294	511	36	841
Helse-, sosial- og idrettsfag	138	491	22	651
Primærnæringsfag	39	42	7	88
Samferdsels- og sikkerhetsfag	19	65	3	87
Uoppgitt fagfelt	0	0	0	0
Sum sysselsatte etter bosted	779	1807	108	2694

Nedre Glommaregionen - sysselsatte personer etter arbeidsted med mer enn 4 års utdanning fra univ. og høyskole fordelt på fagfelt (1.1.2009)				
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Nedre Glomma-regionen
Humanistiske og estetiske fag	107	166	8	281
Lærerutdanninger og utdanninger i ped.	50	60	2	112
Samfunnsfag og juridiske fag	171	249	5	425
Økonomiske og administrative fag	50	81	0	131
Naturvitenskapelige fag og tekniske fag	297	410	9	716
Helse-, sosial- og idrettsfag	145	557	6	708
Primærnæringsfag	49	24	6	79
Samferdsels- og sikkerhetsfag	18	52	4	74
Uoppgitt fagfelt	0	0	0	0
Sum sysselsatte etter arbeidsted	887	1599	40	2526

Vedlegg 5: Sysselsettingen i kommunene fordelt på næringsgrupper

Hvaler- sysselsettingen fordelt på 9 næringsgrupper
1987-2008 (ant. sysselsatte)

Vedlegg 6: Kommunevise befolkningsprognoser

Sarpsborg - befolkningsprognose frem til 2030 (Modellering i PANDA)						
	2009	2010	2015	2020	2025	2030
0-5 åringer	3598	3609	3630	3743	3887	4014
6-12 åringer	4614	4632	4694	4793	4863	5030
13-15 åringer	2022	2046	2105	2092	2173	2231
16-19 åringer	2611	2666	2852	2902	2992	3006
20 -30 år	6602	6627	7006	7393	7612	7840
31 -50 år	14661	14794	15231	15494	15699	16182
51 - 66 år	10403	10550	10648	11366	12164	12658
67 -79 år	4770	4808	5990	6795	7354	7495
80 + år	2442	2458	2416	2490	2904	3750
Tot folkemengde	51723	52190	54572	57068	59648	62206

Fredrikstad - befolkningsprognose frem til 2030 (Modellering i PANDA)						
	2009	2010	2015	2020	2025	2030
0-5 åringer	4945	4920	4886	5121	5337	5471
6-12 åringer	6415	6376	6410	6392	6599	6857
13-15 åringer	2916	2922	2912	2962	2935	3038
16-19 åringer	3864	3985	4109	4086	4155	4165
20 -30 år	8598	8716	9536	10060	10242	10380
31 -50 år	20938	20909	20751	20426	20442	20952
51 - 66 år	14686	15018	15638	16983	17844	18159
67 -79 år	6835	6893	8396	9518	10734	11260
80 + år	3563	3564	3475	3616	4061	5184
Tot folkemengde	72760	73303	76113	79164	82349	85466

Hvaler - befolkningsprognose frem til 2030 (Modellering i PANDA)						
	2009	2010	2015	2020	2025	2030
0-5 åringer	235	233	227	220	218	216
6-12 åringer	315	323	324	329	325	322
13-15 åringer	155	150	155	155	151	147
16-19 åringer	188	199	198	201	210	205
20 -30 år	367	347	349	343	340	347
31 -50 år	1052	1043	1037	1022	997	976
51 - 66 år	1128	1181	1174	1202	1210	1219
67 -79 år	381	397	642	800	934	949
80 + år	177	176	175	217	287	438
Tot folkemengde	3998	4049	4281	4489	4672	4819

Vedlegg 7: Sysselsettingen i Østfoldregionene prosentvis fordelt på ulike bransjer

Nedre Glommaregionen og naboregionene - Arbeidsmarkesstrukturen - sysselsettingen i Østfoldregionene %-vis fordelt på ulike bransjer - 1.1.2009				
	Nedre Glommaregionen	Halden-regionen	Mosse-regionen	Indre Østfold regionen
Kommunale tjenester	20,79 %	21,64 %	20,37 %	24,75 %
Varehandel	16,12 %	12,62 %	19,21 %	16,99 %
Statlige tjenester	10,25 %	6,47 %	7,45 %	3,21 %
Forretningsmessige tjenester	10,18 %	10,90 %	10,32 %	5,89 %
Bygg og anlegg	9,14 %	7,31 %	9,04 %	10,11 %
Private tjenester	7,07 %	7,99 %	9,41 %	8,16 %
Verkstedindustri	3,96 %	9,23 %	5,74 %	3,75 %
Næringsmiddel jordbruk	3,77 %	0,51 %	1,88 %	5,06 %
Innenriks transport	3,50 %	3,59 %	3,28 %	5,20 %
Hotell og restaurant	2,80 %	3,00 %	2,41 %	1,64 %
Treforedling	2,31 %	5,15 %	1,19 %	0,00 %
Kjemisk	1,99 %	4,15 %	1,24 %	0,22 %
Post og tele	1,38 %	0,99 %	1,08 %	0,71 %
Jordbruk	1,17 %	1,64 %	1,75 %	5,94 %
Bank og forsikring	1,12 %	1,01 %	1,04 %	1,11 %
Mineralsk	0,81 %	0,08 %	1,48 %	1,56 %
Grafisk	0,74 %	1,42 %	0,86 %	2,23 %
Kraft og vannforsyning	0,63 %	0,04 %	0,04 %	0,44 %
Metaller	0,51 %	0,00 %	0,00 %	0,04 %
Trevare	0,42 %	0,61 %	0,21 %	0,90 %
Møbler og annen industri	0,33 %	0,20 %	0,34 %	0,54 %
Utenriks sjøfart	0,21 %	0,15 %	0,11 %	0,06 %
Fiskeforedling	0,20 %	0,02 %	0,00 %	0,00 %
Skipsverft og oljeplattformer	0,20 %	0,07 %	0,09 %	0,13 %
Fiske og fangst	0,14 %	0,05 %	0,07 %	0,03 %
Skogbruk	0,09 %	0,62 %	0,16 %	0,71 %
Uspesifisert næring	0,05 %	0,03 %	0,04 %	0,11 %
Tekstil	0,05 %	0,37 %	1,07 %	0,24 %
Bergverksdrift	0,02 %	0,13 %	0,10 %	0,27 %

Vedlegg 8: Utdrag fra bedriftsregisteret for Nedre Glomma-kommunene.

NB: Antall ansatte referer seg til ansatte i bedriftene – mao inkluderer det ansatte som er tilnyttet bedriftsvirksomheter utenfor kommunene.

Nedre Glommaregionen - næringslivsbedrifter registrert i regionen med mer enn 55 ansatte - 1.1.2009			
	Forretnings poststed	Bransjer	Antall ansatte
KappAhl A/S	FREDRIKSTAD	47710 Butikkhandel med klær	1215
BORREGAARD INDUSTRIES LIMITED, NORGE	SARPSBORG	17110 Produksjon av papirmasse, 20130 Produksjon av andre uorganiske kjemikalier,	889
EUOPRIS BUTIKKDRIFT AS	FREDRIKSTAD	20140 Produksjon av andre organiske kjemiske råvarer	628
TOP-TOY NORGE AS	SARPSBORG	47190 Butikkhandel med bredt vareutvalg ellers	457
PETERSON EMBALLASJE AS	SARPSBORG	47650 Butikkhandel med spill og leker	420
SAINT-GOBAIN BÖCKMANN AS	GAMLE FREDRIKSTAD	17210 Produksjon av bølgepapp og emballasje av papir og papp,	381
		23120 Bearbeiding av planglass, 25120 Produksjon av dører og vinduer av metall, 43342 Glassarbeid	
BRYNILD GRUPPEN AS	FREDRIKSTAD	10390 Bearbeiding og konservering av frukt og grønnsaker ellers, 10820 Produksjon av kakao, sjokolade og sukkervarer, 46360 Engroshandel med sukker, sjokolade og sukkervarer	352
JØTUL AS	KRÅKERØY	23610 Produksjon av betongprodukter for bygge- og anleggsvirksomhet, 27520 Produksjon av ikke-elektriske husholdningsmaskiner og -apparater	346
NETTBUSS ØSTFOLD AS	SARPSBORG	49311 Rutebiltransport i by- og forstadsområde	277
NETTPARTNER AS	FREDRIKSTAD	43210 Elektrisk installasjonsarbeid	276
EUOPRIS AS	FREDRIKSTAD	46390 Engroshandel med bredt utvalg av nærings- og nytelsesmidler	254
Glomma Papp AS	SARPSBORG	17210 Produksjon av bølgepapp og emballasje av papir og papp	252
BORGBUSS AS	GAMLE FREDRIKSTAD	49311 Rutebiltransport i by- og forstadsområde	238
KRONOS TITAN AS	GAMLE FREDRIKSTAD	20120 Produksjon av fargestoffer og pigmenter	194
SOLID ENTREPRENØR AS	ROLVSØY	16231 Produksjon av monteringsferdige hus	167
BORG BARNEHAGER AS	YVEN	88911 Barnehager	161
FELLESDISTRIBUSJONEN ØSTFOLD AS	FREDRIKSTAD	53200 Andre post- og budtjenester	153
MEDIEHUSET ØSTFOLD AS	FREDRIKSTAD	58130 Utgivelse av aviser, 60100 Radiokringkasting	146
JACKON AS	GRESSVIK	22210 Produksjon av halvfabrikater av plast	140
QUALITY HOTEL OG BADELAND SARPSBORG AS	GRALUM	55101 Drift av hoteller, pensjonater og moteller med restaurant	138
BORG SYSTEMVASK AS	GRALUM	81210 Rengjøring av bygninger	133
PROJECTIONDESIGN AS	GAMLE FREDRIKSTAD	26400 Produksjon av elektronikk til husholdningsbruk	133
		87202 Omsorgsinstitusjoner for rusmiddelmissbrukere, 87909 Omsorgsinstitusjoner ellers, 88997 Sosialtjenester for rusmiddelmissbrukere uten botilbud	131
STIFTELSEN BLÅ KORS FREDRIKSTAD	FREDRIKSTAD		
FREDRIKSTAD-DISTRIKTETS SAMVIRKEBARNEHAGER	KRÅKERØY	88911 Barnehager	123
		46433 Engroshandel med plater, musikk- og videokassetter og CD- og DVD-plater, 77220 Utleie av videofilm, DVD og lignende	117
SHOWTIME A/S	GREAKER		
ØSTFOLD DISTRIBUSJON AS	SARPSBORG	53200 Andre post- og budtjenester	115
SUBMET	FREDRIKSTAD	78200 Utleie av arbeidskraft	113
JETI AS	GREAKER	47300 Detaljhandel med drivstoff til motorvogner	108
KINGSRØD TRANSPORT AS	SARPSBORG	49410 Godstransport på vei	107
NORDIC PAPER AS	GREAKER	17120 Produksjon av papir og papp	107
FORTUM DISTRIBUTION AS	GRALUM	35130 Distribusjon av elektrisitet	106
HUSQVARNA NORGE AS	SARPSBORG	28240 Produksjon av motordrevet håndverktøy	106
ØSTFOLD ENERGI AS	SARPSBORG	35111 Produksjon av elektrisitet fra vannkraft	103
Å&R CARTON AS	SKJEBERG	17210 Produksjon av bølgepapp og emballasje av papir og papp	101
		45112 Detaljhandel med biler og lette motorvogner, unntatt motorsykler, 45200 Vedlikehold og reparasjon av motorvogner, unntatt motorsykler	97
BERTEL O STEEN ØSTFOLD AS	ROLVSØY		
KNATTERUDFJELLET TRELAST AS	ISE	47521 Butikkhandel med bredt utvalg av jernvarer, fargevarer og andre byggevarer	97
CANDYKING NORGE AS	FREDRIKSTAD	46360 Engroshandel med sukker, sjokolade og sukkervarer	95
SARPSBORG PARK & ANLEGG AS	HAFSLUNDSØY	01610 Tjenester tilknyttet planteproduksjon	95
		46499 Engroshandel med husholdningsvarer og varer til personlig bruk ikke nevnt annet sted, 47789 Butikkhandel ikke nevnt annet sted	94
Panduro Hobby A/S	GRESSVIK		
KYNNINGSRUD KRAN AS	ROLVSØY	43990 Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet	93
UNGER FABRIKKER AS	GAMLE FREDRIKSTAD	20410 Produksjon av såpe og vaskemidler, rense- og polermidler	93
GYPROC AS	GAMLE FREDRIKSTAD	23620 Produksjon av gipsprodukter for bygge- og anleggsvirksomhet	88
MASCOT ELECTRONICS AS	GRESSVIK	27110 Produksjon av elektromotorer, generatorer og transformatorer	88
JOTNE MEKANISKE VERKSTEDER AS	FREDRIKSTAD	25110 Produksjon av metallkonstruksjoner og deler	80
TOYOTA ØSTFOLD AS	TORP	45112 Detaljhandel med biler og lette motorvogner, unntatt motorsykler	80
BRING LOGISTICS ØSTFOLD AS	ROLVSØY	49410 Godstransport på vei	79
BACKE ØSTFOLD AS	GAMLE FREDRIKSTAD	41200 Oppføring av bygninger	77
EURO SKO ØST AS	TORP	47721 Butikkhandel med skotøy	75
Goman Bakeriet AS Østfold	ROLVSØY	10710 Produksjon av brød og ferske konditorvarer	72
CITY HOTEL FREDRIKSTAD AS	FREDRIKSTAD	55101 Drift av hoteller, pensjonater og moteller med restaurant	70
EVENTYRFABRIKKEN SARPSBORG AS	SARPSBORG	93291 Opplevelsesaktiviteter	70
INFOTJENESTER AS	SARPSBORG	70220 Bedriftsrådgivning og annen administrativ rådgivning	70
		45112 Detaljhandel med biler og lette motorvogner, unntatt motorsykler, 45200 Vedlikehold og reparasjon av motorvogner, unntatt motorsykler	67
DAHLES AUTO AS	SARPSBORG		
MARITIM FOOD AS	FREDRIKSTAD	10209 Bearbeiding og konservering av fisk og fiskevarer ellers	67
AS Betongbygg	GRALUM	41200 Oppføring av bygninger	63
DENOFA AS	GAMLE FREDRIKSTAD	10412 Produksjon av andre uraffinerte oljer og fett	63
SALATMESTERN AS	GRESSVIK	10890 Produksjon av næringsmidler ikke nevnt annet sted	62
		28150 Produksjon av lagre, gir, tannhjulutvekslinger og andre innretninger for kraftoverføring	62
SLEIPNER MOTOR AS	FREDRIKSTAD		
HØIAX AS	FREDRIKSTAD	27510 Produksjon av elektriske husholdningsmaskiner og -apparater	60
SARPSBORG ARBEIDERBLAD AS	SARPSBORG	58130 Utgivelse av aviser	60
SMARTCLUTS AS	SARPSBORG	98020 Frisering og annen skjønnhetspleie	60
NEW WAVE NORWAY AS	GRALUM	46421 Engroshandel med klær	59
KRICAM AS	SARPSBORG	56101 Drift av restauranter og kafeer	58
		42990 Bygging av andre anlegg ikke nevnt annet sted, 43990 Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet	58
KYNNINGSRUD FUNDAMENTERING AS	ROLVSØY		
		17210 Produksjon av bølgepapp og emballasje av papir og papp, 46761 Engroshandel med papir og papp	58
RIKTER SVENDSEN AS	ROLVSØY		
VATVEDT MEK VERKSTED AS	SARPSBORG	25110 Produksjon av metallkonstruksjoner og deler	58
FAGMANN BEMANNING AS	FREDRIKSTAD	78200 Utleie av arbeidskraft	56
HAWK AS	FREDRIKSTAD	56101 Drift av restauranter og kafeer	56

Vedlegg 9: Kommunale tjenester – utvalgte nøkkeltall for driftsåret 2008

Kommunale tjenester - Utvalgte nøkkeltall for driftsåret 2008					
	Sarpsborg	Fredrikstad	Hvaler	Gj.snitt Østfold	Gj.snitt Nedre Glomma-regionen
Finansielle nøkkeltall					
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	-2,2	2,2	-2,3	0,2	0,3
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	-2,5	-0,8	-1,2	-0,8	-1,5
Langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinntekter	180,5	185,4	185,1	172,5	183,5
Arbeidskapital i prosent av brutto driftsinntekter	29,4	15,1	19	18,9	20,8
Frie inntekter i kroner per innbygger	28688	28664	30844	29164	28742
Netto lånegjeld i kroner per innbygger	27604	41522	52548	31554	36262
Prioritering					
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager	15677	13444	12646	11862	14324
Netto driftsutgifter til grunnskoleopplæring, per innbygger 6-15 år	79579	72738	83734	75569	75814
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten	1401	1310	1605	1490	1356
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenesten	13594	11977	10668	12650	12587
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år	2826	3599	1411	2770	3216
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barneverntjenesten	5519	5930	5418	5837	5750
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb.	2485	2768	3027	2950	2662
Dekningsgrad					
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	81,7	83,1	85,9	83,5	82,6
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning, prosent	4,7	6,2	7,5	5,9	5,7
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	8,6	9,6	9,3	8,9	9,2
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	8,8	8,6	7,4	8,6	8,7
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	61,6	92,6	82,8	88,4	79,9
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon	12,5	10,9	13,6	11,5	11,6
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år	4,2	4,6	3,1	4,4	4,4
Andel barn med barneverntiltak ift. innb. 0-17 år	3,6	3,9	3,9	4,3	3,8
Lengde kommunale veier og gater i km pr. 1 000 innbygger	6,1	6,1	7	6,5	6,2
Syssel-, gangveier/turstier mv. m/kom. driftsansvar per 10 000 innb.	24	8	18	25	24
Produktivitet/enhetskostnader					
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage	152037	149382	114944	128168	147300
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole, per elev	80111	72032	85571	74829	75684
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.til 7.årstrinn	13,3	15,3	14,5	14,2	14,4
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8.til 10.årstrinn	14,2	16,5	15,2	15	15,5
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av kjernetjenester til hjemmeboende (kr)	211146	195287	128181	191530	198973
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass	764704	747983	825655	763315	779447
Årsgebyr for vannforsyning (gjelder rapporteringsåret+1)	1680	1802	2881	2029	2121
Årsgebyr for avløpstjenesten (gjelder rapporteringsåret+1)	2631	3626	4115	3905	3457
Årsgebyr for avfallstjenesten (gjelder rapporteringsåret+1)	1290	1211	2091	1755	1531
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, byggesaker (kalenderdager)	40	55	35	27	43
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, vedtatte reguleringsplaner (kalenderdager)	399	346	270	183	338
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, kartforretning (kalenderdager)	100	43	80	64	74
Brutto driftsutgifter i kr pr. km kommunal vei og gate	122777	120222	135500	103736	121788